

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1977-1978

20 APRIL 1978

WETSONTWERP

tot wijziging van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1),
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER BAERT

DAMES EN HEREN,

Inleiding

De overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 hebben in de rechtsleer tot heel wat commentaren aanleiding gegeven.

De heer A. Heyvaert wijdde er in het *Rechtskundig Weekblad* van 18 december 1976 (kol. 961 en volg.) een bijdrage aan, onder de welsprekende titel: Het overgangsrecht, de rommelzolder van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels».

f) Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Léon Remade..

A. — Leden : de heren De Kerpel, Grafé, Léon Remade, Suykerbuyk, Uyttendaele, Van Rompaey, Watheler, Weelac, Willems. — Bob Cools, Degroeve, Dejardin, Mre Detège, de heren Hannegrijs, Van Cauwenberghe, Vanvelthoven. — Defraigne, Gol, Kempinaire, Verberckmoes. — Baert, Belmans. — Havelange.

B. — Plaatsvervangers : de heer Beauthier, Mej. Dielens, de heren Lernoux, Martens, Van den Brande, Mre Adriaensens ecgtg. Huybrechts, de heer Biefnot, Mre Brenez, de heren Broubon. — Risopoulos, Schrans, — Babylon, — Rouelle.

Zie:

36 (B.Z. 1977):

- N° 1: Ontwerp overgezonden door de Senaat.
- N° 2: Amendementen.

Chambre des Représentants

SESSION 1977-1978

20 AVRIL 1978

PROJET DE LOI

modifiant la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs respectifs des époux et aux régimes matrimoniaux

RAPPORT

FAIT
AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE (I),
PAR M. BAERT

MESDAMES, MESSIEURS,

Introduction

La doctrine a consacré de nombreux commentaires aux dispositions transitoires de la loi du 14 juillet 1976.

M. A. Heyvaert a publié à leur sujet dans le *Rechtskundig Weekblad* du 18 décembre 1976 (col. 961 et suiv.) un article portant le titre éloquent « Het overgangsrecht, de rommelzolder van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels » (Le régime transitoire, un ramassis de dispositions hétéroclites dans la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs respectifs des époux et aux régimes matrimoniaux).

f) Composition de la Commission :

Président : M. Léon Remade..

A. — Membres : MM. De Kerpel, Grafé, Léon Remade, Suykerbuyk, Uyttendaele, Van Rompaey, Watheler, Weelac, Willems. — Bob Cools, Degroeve, Dejardin, Mre Detège, MM. Harmagnies, Van Cauwenberghe, Vanvelthoven. — Defraigne, Gol, Kempinaire, Verberckmoes. — Baert, Belmans, — Havelange.

B. — Suppléants : M. Beauthier, Milo Dielens, MM. Lernoux, Martens, Van den Brande, Mre Adriaensens épouse Huybrechts, M. Biefnot, Mre Brenez, MM. Broubon. — Risopoulos, Schrans, — Babylon. — Rouelle.

Voir:

36 (S.E. 1977):

- N° 1: Projet transmis par le Sénat.
- N° 2: Amendements.

Afgezien van de vrij scherpe kritiek die op de technische kwaliteit en de onderlinge samenhang van de teksten werd geuit, werd hier ook voor het eerst op zeer indringende wijze het probleem gesteld van de al dan niet terugwerkende kracht van het nieuwe wettelijke stelsel voor echgenoten die zonder contract of onder het regime van de wettelijke huwelijksgemeenschap van het Burgerlijk Wetboek gehuwd waren en geen afwijkende verklaring hebben afgelegd.

De auteur verwierp deze retroactiviteit, en stelde in de plaats de stelling van de onrbinding en onverdeeltheit van de vroegere huwelijksgemeenschap.

Verscheidene auteurs hadden intussen de retroactiviteit aanvaard (Traesr, Casman en Bouckaert in T.P.R. 1976, n° 4, blz. 973-974; Casman en Van Look, Huwelijkvermogensstelsels, VII, Overgangsbepalingen, blz. 6-7; Luc Weyts in R.W. 1976-1977, kol. 941 en volg., in het bijzonder kol. 944-945, met enig voorbehoud).

Vooral in notariële kringen huiverde men echter voor deze terugwerkende kracht, of juist gezegd «de onmiddellijke toepasselijkheid» van de wet, en stond men een stelsel van «continuïteit» voor: de oude huwelijksgemeenschap zou als dusdanig blijven voortbestaan na de invoering van het nieuwe stelsel, echter met de nieuwe bestuursregeling.

Uw verslaggever verstoutte zich om in het *Rechtskundig Weekblad* van 7 mei 1977 een bijdrage te publiceren betreffende die terugwerkende kracht, waarin zowel de *lege lata* als de *lege ferenda* het stelsel van de onmiddellijke toepasselijkheid werd verdedigd.

Op 13 juni 1977 diende de heer Cooreman bij de Senaat een voorstel van wer in «tot wijziging van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijkvermogensstelsels».

In de toelichting bij dit voorstel wordt terehr verwezen naar de controverse betreffende de interpretatie van de overgangsbepalingen, meer bepaald de al dan niet terugwerkende kracht van de overgangsbepalingen met betrekking tot de samenstelling van de vermogens.

In het voorstel wordt geopteerd voor «geen terugwerkende kracht».

Dit wordt echter uiterst summier gemotiveerd door «de vrij grote moeilijkheden die zouden ontstaan indien de tegenovergestelde thesissen de bovenhand zou krijgen».

Van meer af aan zij er de nadruk op gelegd dat het voorstel er niet toe strekt de wet te interpreteren, wel ze te wijzigen.

In het verslag dat nopens dit wetsvoorstel namens de Senaatscommissie voor de Justitie werd uingebracht is evenmin enige zakelijke motivering de *lege ferenda* voor de voorgestelde wijziging te vinden.

Het voorstel werd eerst in de Senaatscommissie voor de Justitie, nadien in de Senaat eenparig aangenomen.

Algemene bespreking

Uw commissie vatte de bespreking van het door de Senaat overgezonden ontwerp aan op 30 juni 1977.

De Minister wees in zijn inleidende uiteenzetting op de onzekerheid die is ontstaan als gevolg van de beruwering betreffende het al dan niet terugwerkend karakter van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976. De talrijke studies die daaromtrent werden gepubliceerd waren zeer interessant op het wetenschappelijke vlak, maar in de praktijk, vooral voor de toepassing van de wet door de notarissen, is verwarring ontstaan.

Abstraction faite des critiques assez sévères sur la qualité technique et la cohérence des textes, le problème de la rétroactivité du régime légal nouveau pour les époux mariés sans contrat ou sous le régime de la communauté légale prévue par le Code civil et n'ayant pas fait de déclaration dérogatoire, est posé pour la première fois de manière très pénétrente dans cet article.

L'auteur rejette cette rétroactivité et présente à sa place la thèse de la dissolution et de l'indivision de l'ancienne communauté.

Divers auteurs ont entre-temps accepté la rétroactivité (Traest, Casman et Bouckaert dans le T.P.R. 1976, n° 4, pp. 973-974; Casman et Van Look, «Huwelijkvermogensstelsels, VII, Overgangsbepalingen», pp. 6-7; Luc Weyts dans le R.W. 1976-1977, col. 941 et suiv., en particulier col. 944-945, avec quelques réserves).

C'est surtout dans les milieux notariaux que l'on appréhendait cette rétroactivité ou plus exactement cette «applicabilité immédiate» de la loi et que l'on proposait un régime de «continuïté»: l'ancienne communauté subsisterait comme telle après l'introduction du nouveau système mais avec le nouveau régime de gestion des biens.

Votre rapporteur s'est permis de publier dans le «*Rechtskundig Weekblad*» du 7 mai 1977 un article consacré à cette rétroactivité, dans lequel il défend l'applicabilité immédiate aussi bien de *lege lata* que de *lege ferenda*.

Le 13 juin 1977, M. Cooreman a déposé au Sénat une proposition de loi «modifiant la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs respectifs des époux et aux régimes matrimoniaux».

Les développements de cette proposition se réfèrent à juste titre à la controverse quant à l'interprétation des dispositions transitoires et plus particulièrement à la rétroactivité ou non des dispositions transitoires en ce qui concerne la composition des patrimoines.

La proposition opte pour la «non-rétroactivité».

Ce choix est toutefois fort sommairement motivé par «des difficultés assez grandes qui suggèrent si l'idée contraire devait l'emporter».

Il convient de souligner d'emblée que la proposition n'est pas destinée à interpréter la loi, mais bien à la modifier.

Le rapport que la Commission de la Justice du Sénat a consacré à cette proposition de loi ne présente pas davantage de motivation objective de *lege ferenda* de la modification proposée.

La proposition a été adoptée à l'unanimité par la Commission de la Justice du Sénat et par le Sénat.

Discussion générale

Votre commission a entamé, le 30 juin 1977, l'examen du projet transmis par le Sénat.

Le Ministre a souligné dans son exposé introductif: l'incertitude qui résulte de la controverse sur la question de savoir si les dispositions transitoires de la loi du 14 juillet 1976 ont un effet rétroactif ou non. Les nombreuses études publiées à ce sujet présentent un grand intérêt scientifique mais il s'est créé dans la pratique une situation confuse, surtout en ce qui concerne l'application de la loi par les notaires.

De Minister vestigde er de aandacht op dat de retroactiviteit van de overgangsbepalingen van de wet tot gevolg heeft dat bepaalde roerende goederen en schulden die, volgens de vroegere wetgeving, in de gemeenschap vielen, bij toepassing van het nieuwe stelsel eigen worden.

De bedoeling van het ontwerp is het nieuwe wettelijke stelsel in elk geval slechts voor de toekomst te laten gelden, en niet voor het verleden, met name wat de samenstelling van de vermogens betreft.

Tijdens de algemene bespreking wordt vooreerst door de verslaggever de draagwijdte van artikel 1 van de overgangsbepalingen van de wet toegelicht: bij ontstentenis van afwijkende verklaringen vanwege de echtgenoten, af te leggen voor een notaris ten laatste op 27 september 1977, gelden de artikelen 1398 tot 1450 van het Burgerlijk Wetboek (nieuw wettelijk stelsel) indien zij zonder huwelijkscontract of met het stelsel van wettelijke gemeenschap waren gehuwd.

Wat de samenstelling van de vermogens betreft (maar niet op dat punt alleen) verschilt het nieuwe wettelijke stelsel van het oude, doordat de tegenwoordige en toekomstige roerende goederen reeds eigen blijven, terwijl zij onder het stelsel van de wettelijke huwelijksgemeenschap van het Burgerlijk Wetboek gemeenschappelijk werden. Hetzelfde geldt voor de tegenwoordige en toekomstige schulden.

Uw verslaggever stelde in de eerste plaats dat dit ontwerp *de lege lata* in strijd is met de wil van de wetgever, zoals die tot uiting kwam in het verslag namens de Commissie voor de Justitie van de Kamer uitgebracht op 18 juni 1976 (*Stuk n° 869/3 van 1975-1976*, blz. 20-21), waarin duidelijk, overigens ingevolge vragen daaromtrent gesteld door leden van de Commissie, de retroactiviteit van de desbetreffende bepaling werd onderschreept.

Dar zulks nooit de bedoeling van de Senaat zou zijn geweest, zoals geschild in het verslag van Mevr. Staels-Dompas, is minstens twijfelachtig, aangezien de reks uitdrukkelijk bepaalt, dat, bij gebreke van afwijkende verklaring, alle artikelen van 1398 tot 1450 toepasselijk zijn, dus met inbegrip van de artikelen die het lot regelen van de tegenwoordige en toekomstige roerende goederen en schulden: goederen of schulden die de echtgenoten hadden van voor het huwelijk zijn eigen, en hier wordt geen enkele beperking geschild voor hen die gehuwd waren vóór de wet van kracht werd.

In de tweede plaats werd door uw verslaggever het ontwerp *de lege ferenda* aangevochten.

In dat verband beantwoordt hij de klassieke argumenten tegen de onmiddellijke en volledige toepasselijkheid van de wet, zowel ten gronde als wat betreft de juridisch-technische problemen.

Onder meer worden de bewijsmoeilijkheden behandeld, de rechten en de belangen van de schuldeisers en de bescherming daarvan.

Verder wordt de aandacht gevestigd op een aantal problemen die zich zullen voordoen wanneer de retroactiviteit niet wordt aanvaard, bvb. in verband met de werktuigen en gereedschappen dienstig voor de uitoefening van een beroep, de regeling van de terugnemingen en vergoedingen.

Gewezen wordt op de juridische anomalieën die her naast mekaar laten bestaan van twee verschillende huwelijksvermogensstelsels in één huwelijk tot gevolg hebben en op de moeilijkheden in geval van vereffening.

In het bijzonder wordt op de psychologische onmogelijkheid gewezen, om de belanghebbenden uit te leggen dat het eigen of gemeenschappelijk karakter van hun roerende goede-

Le Ministre a attiré l'attention sur le fait que la rétroactivité des dispositions transitoires de la loi a pour résultat que des biens meubles et des dettes entrées dans la communauté sous la législation précédente redeviennent des biens propres en vertu du nouveau régime.

Le projet tend à ce que le régime légal nouveau ne soit applicable que pour l'avenir et non pour le passé, notamment en ce qui concerne la composition des patrimoines.

Au cours de la discussion générale, le rapporteur rappelle en premier lieu la portée de l'article 1 des dispositions transitoires de la loi: faute de déclaration contraire formulée par les époux devant notaire le 27 septembre 1977 au plus tard, les articles 1398 à 1450 du Code civil (nouveau régime légal) leur sont applicables s'ils se sont mariés sans contrat de mariage ou ont adopté le régime de la communauté légale.

Le régime légal nouveau diffère de l'ancien en ce qui concerne (notamment) la composition des patrimoines par le fait que les biens meubles présents et futurs demeurent des biens propres alors qu'ils entraient dans la communauté sous le régime de la communauté légale prévu au Code civil. Il en va de même des dettes présentes et futures.

Votre rapporteur déclare en premier lieu que le présent projet est contraire, *de lege lata*, à la volonté du législateur telle qu'elle s'est exprimée dans le rapport fait le 18 juin 1976 au nom de la Commission de la Justice de la Chambre (*Doc. n° 869/3 de 1975-1976*, p. 20-21), où la rétroactivité de la disposition visée a été clairement soulignée, à la suite d'ailleurs de questions posées à ce sujet par des membres de la Commission.

Que telle n'ait jamais été l'intention du Sénat, comme l'indique le rapport de Mlle Staels-Dompas, est pour le moins douteux, étant donné que le texte dispose expressément qu'à défaut de déclaration contraire, tous les articles de 1398 à 1450 sont applicables, y compris donc les articles réglant le sort des biens mobiliers et des dettes présents et futurs: les biens et les dettes que les époux avaient avant le mariage sont propres et aucune restriction n'est apportée en l'occurrence à l'égard de ceux qui étaient mariés avant l'entrée en vigueur de la loi.

En second lieu, votre rapporteur conteste le projet *de lege ferenda*.

Il répond sur ce point aux arguments classiques s'opposant à l'applicabilité immédiate et complète de la loi, tant en ce qui concerne le fond que les problèmes de technique juridique.

Sont notamment traités: les difficultés relatives à la preuve, les droits et les intérêts des créanciers, ainsi que leur protection.

Par ailleurs, l'attention est attirée sur un certain nombre de problèmes qui se présenteront si la rétroactivité n'est pas adoptée, notamment en ce qui concerne les instruments et les outils servant à l'exercice d'une profession, de même que le règlement des reprises et des récompenses.

L'attention est également attirée sur les anomalies juridiques qui résultent de la coexistence de deux régimes matrimoniaux distincts dans le cadre d'un seul mariage, de même que sur les difficultés en cas de liquidation.

L'attention est attirée particulièrement sur l'impossibilité psychologique d'expliquer aux intéressés que le caractère propre ou commun de leurs biens meubles, ou le régime des

ren, of de regeling van de aan of door hen verschuldigde vergoedingen een kwestie is van datum: voor of na 28 september 1977.

Een ander lid verklaart zich akkoord met de zienswijze van de verslaggever, maar vestigt er de aandacht op dat bij eenvoudige verwerping van het ontwerp, de onzekerheid zal blijven bestaan, zodar het verslag daaromtrent zeer formeel dient te zijn.

Een ander lid vraagt of dit ontwerp zo dringend is, en of er inderdaad een juridisch vacuüm zou ontstaan wanneer er niet wordt over gestemd. Hij zou inderdaad graag over meer documentarie beschikken.

Volgens de voorzitter is er geen juridisch vacuüm, maar er is wel onzekerheid betreffende de al dan niet terugwerkende kracht.

De verslaggever laat opmerken dat de moeilijkheid ter vroegste na 28 september 1977 kan ontstaan. Het is dus wel mogelijk aan de leden van de commissie meer documentatie te bezorgen.

Een lid verklaart zich overtuigd door de argumentatie van de verslaggever, en herinnert eraan dat het nog gebeurt dat een wet op verschillende wijzen wordt geïnterpreteerd. Het is normaal de taak van de rechtspraak die discussies te beslechten. Hij stelt dat de onmiddellijke en volledige roepbaarheid nodig is opdat er in een huwelijk geen twee huwelijksvermogensregels zouden zijn. Men kan overigens ofwel een afwijkende verklaring afleggen, ofwel van huwelijksvermogensstelsel veranderen.

De Minister is de mening toegedaan dat, gezien de uiteenlopende stellingen, er moeilijkheden zullen rijzen zodra de wet van toepassing is, en er wegens de verdeeldheid in de rechtsleer ook verwarring zal ontstaan in de rechtspraak. Daarom meent hij dat het beter zou zijn meteen te stemmen.

De Minister wijst erop dat ook de leden die vroeger deel uitmaakten van de Kamercommissie voor de Justitie, en die inmiddels naar de Senaat zijn overgegaan, het ontwerp hebben aangenomen, en dat het voorstel door leden van alle fracties werd ondertekend.

Tenslotte vestigt hij de aandacht van de commissie op het reeds genoemde artikel van de heer Heyvaert in het *Rechtskundig Weekblad*, waarin dezelfde stelling als in het ontwerp wordt verdedigd; aangehaald wordt dat men in het stelsel van de gereserveerde goederen ook twee soorten goederen heeft, zodar dit geen nieuwheid zou zijn.

Een lid laat opmerken dat het hier niet alleen gaat om twee verschillende statuten, doch ook om twee verschillende wijzen van bestuur.

Hij vraagt wat de afwijkende verklaring nog voor zin zou hebben, wanneer de wet wordt gewijzigd in de zin van het ontwerp.

De Minister meent dat de oorsprong van de gewraakte dualiteit te zoeken is in de wil van de wetgever om de nieuwe wet vanaf 28 september 1977 zonder speciale verklaring toe te passen op de zonder contract gehuwde personen ten einde een te grote traagheid bij het van toepassing worden van de wet te vermijden. Hij meent nochtans dat de overgang van het ene wettelijke stelsel naar het andere slechts voor de toekomst kan gelden. Volgens hem werd het probleem tijdens de voorbereidende werkzaamheden nooit opgeworpen, en de verslaggever in de Senaat zou gesreld hebben dat de wetgever nooit de bedoeling heeft gehad de wet van 14 juli 1976 terugwerkende kracht te verlenen.

Het probleem zou voor de eerste keer door de verslaggever namens de Kamercommissie opgeworpen zijn.

Hij acht de tussenkomst van de wetgever noodzakelijk. Hij deelt verder ook mede dat in de notariële wereld de retroactiviteit van de overgangsbepalingen als een onaanneemelijke oplossing wordt beschouwd.

récompenses qui leur sont dues ou dont ils sont redevables est une question de date, en l'occurrence, avant ou après le 28 septembre 1977.

Un autre membre marque son accord sur le point de vue du rapporteur, mais attire l'attention sur le fait que, si le projet est simplement rejeté, l'incertitude persistera, de sorte que le rapport doit être très formel sur ce point.

Un autre membre demande si le présent projet est vraiment si urgent et si un "vide juridique" serait vraiment créé en cas de non-adoption. Il aimerait disposer de plus de documentation à cet égard.

Selon le président, il n'y a pas de "vide juridique" mais bien une incertitude quant à l'effet rétroactif.

le rapporteur fait observer que la difficulté peut se produire au plus tôt après le 28 septembre 1977. Il est donc possible de fournir à la commission une plus ample documentation.

Un membre déclare être convaincu par les arguments du rapporteur et rappelle qu'il y a encore d'autres cas d'interprétations divergentes d'une loi; il appartient normalement à la jurisprudence de trancher ces divergences. Il estime qu'une applicabilité immédiate et totale est nécessaire afin qu'il n'y ait pas deux régimes matrimoniaux au cours d'un seul mariage. Il est d'ailleurs possible, soit de faire une déclaration contraire, soit de changer de régime matrimonial.

Le Ministre estime qu'en raison des prises de position contradictoires, des difficultés se produiront dès que la loi sera d'application et que les discordances de la doctrine créeront également la confusion dans la jurisprudence. Il estime dès lors préférable de passer immédiatement au vote.

le Ministre signale également que les membres qui, auparavant, ont fait partie de la Commission de la Justice de la Chambre et sont passés ensuite au Sénat ont adopté le projet et que la proposition a été signée par des membres de tous les groupes politiques.

Enfin, il attire l'attention de la commission sur l'article précité de M. Heyvaert dans le *Rechtskundig Weekblad*, article qui défend la thèse du projet; il fait observer qu'il existe deux catégories de biens dans le régime des biens réservés, de sorte que ceci ne constitue pas une innovation.

Un membre fait observer qu'il ne s'agit pas seulement, en l'occurrence, de deux statuts différents, mais aussi de deux modes différents de gestion.

Il demande que l'on pourrait encore être la portée de la déclaration contraire si la loi est modifiée dans le sens préconisé par le projet.

Le Ministre estime que la dualité incriminée résulte de la volonté du législateur d'appliquer, sans déclaration particulière, la loi nouvelle, à dater du 28 septembre 1977, aux personnes mariées sans contrat, afin d'éviter une mise en application trop lente de la loi. Il estime cependant que le passage d'un système légal à l'autre ne vaut que pour l'avenir. Le problème n'a, à son avis, jamais été abordé lors des travaux préparatoires et le rapporteur du Sénat aurait affirmé que le législateur n'avait jamais eu l'intention de conférer un effet rétroactif à la loi du 14 juillet 1976.

Le problème aurait été soulevé pour la première fois par le rapporteur au nom de la Commission de la Chambre.

Il estime l'intervention du législateur nécessaire. Il signale encore que les milieux notariaux considèrent la rétroactivité des dispositions transitoires comme une solution inacceptable.

De verslaggever laar opmerken dat de heer Heyvaert in zijn artikel een andere stelling heeft ontwikkeld dan die van het ontwerp, nl. die van de ontbinding; stelling die overigens door de practici schijnt te worden afgewezen.

Er zijn ook norarissen die voorstander zijn van de onmiddellijke volledige toepasselijkheid van de wet, vooral voor de eenvoudige mensen is het aldus veel gemakkelijker.

De verslaggever laat tenslotte opmerken dat het hier niet gaat om een ontwerp van interpretatieve wet, doch om een ontwerp tot wijziging.

Wat dat betreft, meent hij dat er andere bepalingen zijn die voor verbetering vatbaar zijn, bvb. die in verband met de vergoedingen.

Een aantal leden wensen in elk gevalover meer documentatie te beschikken, zodat de bespreking met het oog daarop wordt uitgesteld.

De Minister zou een advies vragen aan de heer Dillemans, Hoogleraar aan de Rechtsfaculteit van de K.U.L.

Dit advies, onder vorm van een brief van 19 augustus 1977, werd aan de commissieleden bezorgd.

De commissie vergaderde opnieuw op 9 november 1977. Tijdens die vergadering besprak de verslaggever het advies van Prof. Dillemans en kondigde hij de leden van de commissie aan dat hij hen een nota zou bezorgen met opmerkingen betreffende dit advies.

Er wordt aan in de schoot van de commissie nog uitvoerig gediscussieerd nopens de betekenis van de «retroactiviteit», nopens de wenselijkheid om de wet al dan niet te wijzigen, weze het dan in de zin van het wel met terugwerkende kracht gelden van de overgangsbepalingen, d.i. in de zin van de oorspronkelijke wil van de Kamer, nopens de problemen en onrechtvaardigheden die zowel in her ene als in het andere stelsel kunnen voorkomen. Nogmaals wordt beklemtoond dat in het verslag van de Kamercommissie niet per toeval de onmiddellijke roepbaarheid van de overgangsbepalingen werd onderscrept, doch dat dit het voorwerp heeft uitgemaakt van uitdrukkelijke besprekingen en dat sommige leden de desbetreffende bepalingen niet zouden hebben goedgekeurd, indien zij een andere interpretatie hadden gekregen.

Teneinde de verslaggever toe te laten zijn antwoord op het advies van Prof. Dillemans te formuleren werd de bespreking naar een latere datum verschoven.

Ook vanwege de heer Stiénon van het Bestuur der Wetgeving van het Ministerie van Justitie werd aan de commissie een nota bezorgd.

Teneinde de discussie, ook op juridisch vlak, zo volledig en zo getrouw mogelijk weer te geven, worden hierna, met toestemming van de betrokkenen, de adviezen en nota's van de heren Dillemans en Stiénon, en van de verslaggever *in extenso* weergegeven.

I. - Nota van de heer Dillemans

In antwoord op uw vererend schrijven van 29 juli jl. heb ik de eer U hierna enkele bemerkningen te laten geworden betreffende de argumenten door de heer Baert aangewend ter staving van zijn standpunt in verband met de moeilijke kwestie

Le rapporteur fait remarquer que M. Heyvaert, dans son article, a développé une autre thèse que celle du projet, à savoir celle de la dissolution; cette thèse semble d'ailleurs être rejetée par les praticiens.

Il y a également des notaires qui sont partisans de l'application immédiate et totale de la loi; cela serait beaucoup plus facile, surtout pour les gens modestes.

Enfin, le rapporteur fait remarquer qu'en l'occurrence, il ne s'agit pas d'un projet de loi interprétative, mais bien d'un projet de modification.

Il est d'avis à ce propos que d'autres dispositions pourraient également être améliorées, par exemple celles qui concernent les récompenses.

Un certain nombre de membres désirent en tout cas disposer d'une documentation plus étoffée, si bien que la discussion est ajournée.

Le Ministre solliciterait l'avis de M. Dillemans, professeur à la Faculté de droit de la « K.U.L. ».

Cet avis a été fourni aux membres de la Commission sous la forme d'une lettre en date du 19 août 1977.

La Commission se réunit à nouveau le 9 novembre 1977. Au cours de cette réunion, le rapporteur a commenté l'avis du Professeur Dillemans et a annoncé aux membres de la Commission qu'il leur remettrait une note d'observations concernant cet avis.

Au sein de la Commission a alors eu lieu une ample discussion au sujet de la portée de la « rétroactivité », au sujet de l'opportunité de modifier ou non la loi mais alors dans le sens de la rétroactivité des dispositions transitoires, c'est-à-dire dans le sens de la volonté initiale de la Chambre, au sujet des problèmes et des injustices pouvant apparaître aussi bien dans un régime que dans l'autre. Il a été souligné une fois de plus que ce n'est pas par hasard que, dans le rapport de la Commission de la Chambre, l'accent avait été mis sur l'applicabilité immédiate des dispositions transitoires, mais que cette applicabilité avait fait spécialement l'objet de discussions et que certains membres n'auraient pas voté les dispositions y relatives si elles avaient été interprétées différemment.

La discussion a été renvoyée à une date ultérieure; afin de permettre au rapporteur de formuler sa réponse à l'avis du Professeur Dillemans.

Une note émanant de M. Stiénon, de l'Administration de la Législation du Ministère de la Justice, a également été communiquée à la Commission.

Dans le but de refléter aussi complètement et aussi fidèlement que possible la discussion, même sur le plan juridique, les avis et les notes de MM. Dillemans et Stiénon, et du rapporteur, ont été repris ci-après *in extenso* avec l'assentiment des intéressés.

I. - Note de M. Dillemans

En réponse à votre honorée du 29 juillet dernier, j'ai l'honneur de vous faire parvenir quelques observations au sujet des arguments évoqués par M. Baert concernant la question difficile de la rétroactivité de la nouvelle loi du

van de retroactieve toepassing van de nieuwe wet van 14 juli 1976 op de echtparen, voorheen gehuwd met het stelsel van wettelijke gemeenschap.

Ik beperk mij tot de gestelde vraag, hoewel ik hier kan nalaten U te laten opmerken dat het geheel van de overgangsbepalingen van genoemde wet zeer ernstige kritiek verdient.

Ik moge voor een samenvatting daarvan verwijzen naar de n° 86-94 van mijn werk over het « Huwelijksvermogensrecht », dar ik de eer had U toe te zenden.

I. - Tekstargumenten.

1. De mogelijke *a contrario*-redenering op grond van artikel 1, 4°, van de overgangsbepalingen werd door de heer Baert niet gebruikt en trouwens als « vrij zwak » afgewezen (R.W., 1976-1977, kol. 2245).

Terecht, want de beschikking dar bij vroegtijdige vereffening en verdeling de vroegere regels van toepassing zijn, kan gewoon slaan op de wijzen en modaliteiten van vereffening en verdeling, zoals de vergoedingsregeling en het recht voor de vrouw om afstand te doen, en helemaal hier op de samenstelling van de kavels.

Dit is zelfs waarschijnlijk als men rekening houdt met de volgende zin in lid 4° en met lid 5°, waar de bedoeling op de voorgrond staat de vrouw haar vroeger uitzonderingsrecht nog een keer te laten uitoefenen.

Men moet in dergelijke aangelegenheden erg voorzichtig zijn met een *a contrario*-redenering; men kan hierin evenzeer een toepassing en dus bevestiging zien van een algemene impliciete regeling en dus het argument omkeren.

2. Het andere tekstargument dat de heer Baert wel aanwendt (*loc. cit.*, kol. 2245), klinkt overtuigender, maar is het m.i. hier : hoofdstuk 2 van de wet schaft titel V af. Dus kunnen die bepalingen hier niet meer toegepast worden, behoudens een uitdrukkelijke bepaling; deze vindt men in artikel 47 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen, maar dit geldt alleen voor wie zijn vroeger stelsel handhaaft.

Maar dit artikel 47 beslist onze kwestie niet, of toch niet noodzakelijkerwijze. Daarin worden de vroegere artikelen alleen aangehouden voor het toekomstige statuut van goederen en handelingen van wie zijn oud stelsel handhaaft. Maar de oude wet moet niet van actuele toepassing blijven - hergeen hier bedoeld wordt - opdat de vroeger verworven goederen en gestelde handelingen zouden behouden blijven. Dus komen wij terug op de vraag zelf.

Hetgeen maar normaal is : opheffings- en wijzigingsbepalingen hebben normaliter geen eigen nieuwe constituerende betekenis. Zij ordenen de wetgeving in functie van de voorafgaande bepalingen ten gronde.

Nu, ook t.a.v. dit argument, neemt de heer Baert een relativiserende houding aan zoals t.a.v. alle andere tekstargumenten (*loc. cit.*).

II. - De toepassing van de algemene beginselen,

Maar er is wel een tekstargument dat beslissend is, omdat het een grondregel uitmaakt van ons privaatrecht, nl. artikel 2 van ons Burgerlijk Wetboek dat het beginsel van de niet-retro-activiteit vestigt.

Het staat niet in de Grondwet, maar dat maakt weinig verschil uit : het is zo fundamenteel voor onze wetgever en wetgevers van alle tijden, dat in elk geval, als de wetgever

14 juillet 1976 applicable aux époux mariés précédemment sous le régime de la communauté légale.

Je me limite à la question posée, quoique je ne puisse m'empêcher de vous faire remarquer que l'ensemble des dispositions transitoires de la loi citée exige une critique très sévère.

Pour un résumé de cette critique, je renvoie aux n° 86-94 de mon travail sur « Le droit matrimonial », que j'ai eu l'honneur de vous faire parvenir.

I. - Arguments fondés sur le texte.

1. L'éventuel raisonnement *a contrario* fondé sur l'article 1, 4°, des dispositions transitoires n'a pas été repris par M. Baert; il a d'ailleurs été rejeté comme « plutôt faible » (R.W., 1976-1977, col. 2245).

A juste titre, car la disposition prévoyant qu'en cas de liquidation et de partage anticipés les règles antérieures sont d'application pourrait simplement n'avoir trait qu'aux modes et aux modalités de liquidation et de partage tels que le règlement des récompenses et le droit pour la femme de renoncer, et nullement à la composition des lots.

C'est même très probable si l'on tient compte de la phrase suivante du 4° et du 5°, où prédomine l'intention de laisser la femme exercer une fois encore son droit antérieur (de renoncer à la communauté).

Il convient en pareille occurrence d'user avec beaucoup de circonspection d'une argumentation *a contrario*; on peut tout aussi bien y voir l'application et donc la confirmation d'une réglementation implicite générale, et par conséquent renverser l'argument.

2. L'autre argument fondé sur le texte et auquel, cette fois, M. Baert a recours (*loc. cit.*, col. 2245) semble plus convaincant, mais ne l'est pas à mon avis: l'article 2 de la loi abroge le titre V. Celui-ci ne peut, par conséquent, plus être appliqué, sans intervention d'une disposition explicite, que l'on trouve à l'article 47 des dispositions abrogatoires et modificatives, mais ceci ne vaut que pour ceux qui ont maintenu leur régime antérieur.

Ce dernier article ne résout toutefois pas notre question, ou du moins pas nécessairement. Les articles antérieurs n'y sont retenus que pour le statut futur des biens et des actes de ceux qui conservent leur ancien régime. Mais l'ancienne loi ne doit pas rester d'application actuelle - ce que l'on veut dire ici - pour que les biens acquis et les actes posés précédemment soient maintenus. Nous revenons ainsi à la question elle-même.

Ce qui n'est que normal: les dispositions abrogatoires et modificatives n'ont normalement aucune nouvelle signification constitutive propre. Elles adaptent la législation en fonction des dispositions fondamentales précédentes.

Or, à l'égard de cet argument aussi, M. Baert adopte une attitude relativisante, comme à l'égard de tous les autres arguments uniquement fondés sur le texte (*loc. cit.*).

II. - Application des principes généraux.

Du texte peut cependant être tiré un argument décisif. Il l'est parce qu'il constitue une règle fondamentale de notre droit privé. Il s'agit de l'article 2 de notre Code civil, qui pose le principe de la non-rétroactivité.

Celui-ci n'est pas inscrit dans la Constitution, mais cela ne change rien : il est et a toujours été à ce point tellement fondamental pour notre législateur qu'au cas où ce dernier

ervan afwijkt, war hij kan, " maar nier dan in uiersrc nood behoort rOI: over te gaan. (Asser-Scholten, Algemeen Deel, 1:174, blz. 13H), dit uitdrukkelijk dienr te gebeuren.

Dit is *in casu* nier gebeurd.

" fen wer die miskent dar het vroegere recht in zijn rijd recht was, maakt her gezag van alle recht, dus ook haar eigen, wunkel. resumeren Asser-Scholten (*ibid*), die (volledig *in tempore* *in locis* *suspecte* en buiten ons debat sraand) in de toepassing op het huwelijkvermogensrecht een belangrijk onderscheid maken, dar sterk argumenteert tegen de stelling Baert: "Wijziging in de persoonlijke huwelijkswetgeving en uibreiding of inperking van echtscheidingsgronden gelden voor alle huwelijken, ook de bestaande. Er is een algemene rechtspositie, het is dwingend recht. Wijziging van het huwelijksgoederenrecht, dar slechts aanvullend recht is, raakt alleen de huwelijken onder de nieuwe wet gesloten ... Voert cen nieuwe wer in, dar de vrouw haar eigen goederen zal beheren en wordr dar dwingend recht, dan zal iedere ghuwdé vrouw na de invoering der wet op het beheer aanspraak kunnen maken. Wordt de nieuwe bepaling er een, waarvan mag worden afgeweken, dan blijft de oude regel roepasselijk op de vóór de invoering der nieuwe wet gesloten huwelijken » (blz. 144).

Voor verdere referenties en toepassing op het huwelijkvermogensrecht, moge ik verwijzen naar de aanvang van her artikel van A. Heyvaert in het "Rechtskundig Weekblad", 1976-1977 (kol. 961 e.v.).

Of men nu aan her wetreljk srsel cen conventionel grondslag roekenr of nier, feit is dar de wergever een bcsraand regime nier zou mogen vervangen door een nieuw vcrn:ts hij daarmee de normale gevolgen van een definitief verworven statuut onderbrekt.

Tenzij hij imperatieve redenen heeft en wenst dar een bepaalde algemene toestand in globo omgerokken wordr, Dit zou *in casu* dan kunnen gevonden worden in het alles determinerende objectief van de gelijkstelling inzake bestuur van de echrgenore. Daarover discussiëren heeft geen zin meer. De wergever kon het, de reden is bekend en overtuigend; hij moest her wel duidelijk zeggen en dar heeft hij gedaan.

Hij heeft gemeend, naar ik denk, om de coherentie van het geheel te waarborgen, her gehele nieuwe srsel te doen ingrijpen. Dit was m.i. nier nodig en te drastisch, maar ook dar werd duidelijk gewild.

Maar nóg verder gaan en voorheen verworven bijzondere roesranden, zoals het eigen of gemeenschappelijk statuut van de goederen, ongedaan maken, is m.i. gewoon onaanvaardbaar en hier kan de interpreterar zeker nier overtuigd worden als de wergever dir nier duidelijk heeft verklaard, met preciese verwijzing naar de bedoelde gevolgen, zoals het voor een verregaande uitzondering past.

III. — Op cie argumentatie uit de voorbereidende werken kan men niet te diep ingaan,

I. Icdereen, ook de heer Baert, geeft oc dar her probleem eigenlijk nier als dusdanig onderkend en behandeld werd (renzij dan door de heer Baert in de Kamercommissie).

Het oproepen door de heer Baert van de successieve gebeurtenissen en reksten met hun intenties is helemaal nier overtuigend. Ik zou in het centrale document, het verslag Hambye (*Stuk* n° 38312 — B.Z. 1974) eerder wél argumenten tegen de stelling Baert durven vinden.

Als men inderdaad ons probleem niet onderkend, noch heslist heeft en dit wordr dan bevestigd door het srilzwijgen

y déroge — cc qu'il peut faire mais ne doit faire qu'en cas de nécessité extrême (Asser-Scholten, Tome général, 1974, p. 138) — il faut qu'il le fasse de manière explicite.

Cela ne s'est pas fait dans le présent cas.

" Une loi qui méconnaît que le droit antérieur était de son temps le droit, ébranlé "autorité de tout droit et donc la sienne propre. »: c'est en ces termes que Asser-Scholten résumant (*ibid*) le cas. Dans l'application aux régimes matrimoniaux (totalement *in tempore non suspecta* et en dehors de ce débat), les auteurs font une distinction importante, qui s'oppose fortement à la thèse Baert: « Les modifications à la « législation sur le mariage » et l'extension ou la réduction des causes de divorce valent pour tous les mariages, également pour ceux déjà contractés. Il y a une position juridique générale, elle est de droit impératif. Une modification des régimes matrimoniaux, qui ne relève que du droit supplétif, ne touche que les mariages conclus sous la nouvelle loi. Si une nouvelle loi est votée, qui permette à la femme de gérer ses propres biens, et si cette loi est impérative, chaque femme mariée pourra après l'entrée en vigueur de la loi faire valoir ses droits à la gestion. Au contraire, si les nouvelles dispositions tolèrent des dérogations, l'ancienne règle restera d'application pour les mariages contractés avant l'entrée en vigueur de la nouvelle loi » (p. 144).

Pour plus de références et l'application aux régimes matrimoniaux je renvoie au début de l'article de A. Heyvaert dans le "Rechtskundig Weekblad", 1976-1977 (col. 961 et suivantes).

Que l'on accorde ou non au régime légal une base conventionnelle, il reste que le législateur ne pourrait substituer un nouveau régime à celui en vigueur, étant donné qu'il interrompt de la sorte les suites normales d'un statut acquis définitivement.

A moins qu'il n'ait des raisons impératives et désire qu'une situation générale déterminée soit renversée dans son ensemble. Ce pourrait être le cas de l'objectif fondamental visé en l'occurrence et qui consiste à reconnaître à l'épouse des droits égaux en matière de gestion. En discuter n'a plus de sens. Le législateur le pouvait, la raison est connue et convaincante; il se devait de l'énoncer clairement et il l'a fait.

Pour garantir la cohérence de l'ensemble il a cru, à mon avis, devoir introduire le nouveau régime dans son ensemble. J'ai l'impression que ce n'était pas nécessaire et par trop radical, mais cela également était clairement voulu.

Mais aller plus loin encore et effacer des situations spéciales acquises précédemment, comme le statut propre ou commun des biens, est, à mon sens, absolument inacceptable et ici l'interprète ne pourra certainement pas être convaincu si le législateur ne l'a pas mentionné clairement avec des références précises aux suites envisagées, comme il sied pour une exception de grande portée.

III. — On ne peut pas trop approfondir l'argumentation des travaux préparatoires.

1. Tout le monde, sans exclure M. Baert, admet qu'effectivement le problème n'a pas été reconnu et traité comme tel (sauf par M. Baert en Commission de la Chambre).

La citation par M. Baert des événements successifs et des textes avec leurs intentions n'est pas convaincante Je trouve plutôt que le document central, le rapport Hambye (*Doc.* n° 38312 — S.E. 1974), renferme des arguments «contre» la thèse de M. Baert.

Si l'on n'a pas perçu ni résolu notre problème, ce que confirme le silence de la loi, c'est un argument pour l'observer.

van de wet, dan pleit dit op zichzelf al voor de naleving van het algemeen geldend beginsel van de niet-retroactiviteit, zoals gezegd.

Er is meer. Als men ons probleem niet onderkend heeft, dan heeft men zich bij de redactie wel bekommerd om het toekomstig statuut van de vroeger gehuwden, waarbij alle aandacht ging naar de regelen van bestuur, want daarin moest de emancipatie van de vrouw, hoofdobjectief van de wet, verwezenlijkt worden.

En te dien aanzien besliste de Senaatscommissie tegen de Subcommissie in, dat, zonder andersgestelde optie van de echtgenoten, de nieuwe regelen van bestuur wel van kracht moesten worden. De enige vraag was dan of dat ook de toepassing van de nieuwe regelen inzake sarnenstelling, enz... kortom van het ganse nieuwe regime, moest meebrengen.

Om de beslissende oriëntatie in de gedachtengang te schersen kan ik hier beter dan een grondige lezing in de (originele) Franse tekst aanbevelen van bladzijde 93 (vanaf derde paragraaf) tot en met bladzijde 97 (eerste paragraaf).

Uit deze teksten blijkt m.i. dat de Senaatscommissie wel een impliciete optie had; zij wilde in elk geval een veralgemening van de emancipatie van de gehuwde vrouw niet langer uitstellen. Dus moest men "imponer" à tout le moins la modification des pouvoirs de gestion, sans pour autant modifier la composition....".

Maar men hier opmerken dat het ~~een~~ moeilijk zonder her ander ging. Het regeringsonrwerp had dit al "gezien" en beslist op de vroegere gemeenschapsstelsels toe te passen "des règles de la présente loi qui sont la conséquence nécessaire de celles relatives à la gestion". Dit vond de commissie een te vage formule en dan werden twee varianten ter stemming gelegd:

1° alleen de regelen van beheer (en die betreffende de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers) zullen gelden;

2° alle bepalingen van het wettelijk stelsel zullen gelden.

Het verschil beperkte zich daartoe en het debat spitste zich daarop roe (zie verslag Hambye, blz. 97 *supra*).

Welnu, in de eerste variatie was er natuurlijk van enige retro-activiteit geen sprake. Men zou toch de vroegere beheersdaden niet opnieuw in vraag gaan stellen! Logisch en analogisch dus ook niet in de tweede variatie, om de opgegeven reden.

M.i. kan men zeggen dat de Senaat de zogenaamde retro-activiteitsoplossing niet heeft gewild. Op de belangrijkste Ronde Tafel ingericht door de Federatie van de Notarissen van 7 februari jl. bekende de heer Hambye, die toch het ganse onrwerp heeft geïnspireerd en bewerkt, zich voorstander van de zgn. continuïteitsoplossing.

2. In het verslag namens de Kamercommissie van de hand van de heer Baert wordt de retroactiviteitsoplossing inderdaad aangehouden.

Maar hier staan wij voor een zeer kiese aangelegenheid van wetsinterpretatie, omwille van het bicameralisme-op-zijn-Belgisch. De heer Baert begint zijn verslag met zijn vertrouwen uit te spreken in het enorme werk van de zustercommissie van de Senaat, zodat dat werk niet meer moest worden overgedaan.

De tekst van het onrwerp werd niet gewijzigd. En iedereen had begrepen dat van de Kamer alleen een "Amen" verwacht werd, want, politiek gezien, moest de wet er komen.

vation du principe généralement appliqué. Je la non-rétroactivité, comme il a été dit.

Il y a plus. Si l'on n'a pas perçu notre problème, on s'est néanmoins soucié, lors de la rédaction, du futur statut des époux mariés antérieurement en accordant une attention toute spéciale aux règles de la gestion, puisque c'était là que l'émancipation de la femme, objectif majeur de la loi, devait être réalisée.

Et à cet égard la Commission du Sénat a décidé, à l'encontre de l'avis de la sous-commission, que, bute d'option différente des époux, les nouvelles règles de gestion devaient effectivement entrer en vigueur. La seule question qui subsistait était donc de savoir si oui ou non il en résulterait une application des nouvelles règles concernant la composition, etc., en un mot une application du nouveau régime tout entier.

Pour faire ressortir l'orientation décisive prise par le raisonnement, je ne peux faire mieux que recommander une lecture approfondie du texte (original) français depuis la page 93 (à partir du troisième paragraphe) jusque et y compris la page 97 (premier paragraphe).

A mon avis, il ressort de ces textes que la Commission du Sénat avait bien une option implicite: elle ne voulait en aucun cas postposer l'émancipation totale de la femme mariée. Il fallait donc « imposer à tout le moins la modification des pouvoirs de gestion, sans pour autant modifier la composition.... ».

Mais l'on a fait remarquer que l'un n'était pas réalisable sans l'autre. Le projet gouvernemental l'avait « vu » et avait décidé d'appliquer aux régimes communautaires antérieurs "les règles de la présente loi qui sont la conséquence nécessaire de celles relatives à la gestion". La Commission trouvait la formule trop vague et deux variantes furent alors mises aux voix:

1° seules les règles de gestion (et celles concernant les dettes communes et les droits des créanciers) seront d'application;

2° toutes les dispositions du régime légal seront d'application.

La différence se résumait à cela et le débat se concentra sur ce point (voir rapport Hambye, p. 97 *supra*).

Or, dans la première variante, il n'était naturellement pas question de rétroactivité. On n'irait quand même pas jusqu'à remettre en question les actes de gestion antérieurs. Logiquement et par analogie, et pour la raison invoquée, il n'en serait pas plus question dans la deuxième variante.

A mon avis, on peut affirmer que le Sénat n'a pas voulu la solution de la rétroactivité. Lors de l'importante Table ronde organisée le 7 février dernier par la Fédération des Notaires, M. Hambye, qui avait quand même inspiré et élaboré tout le projet, s'est déclaré partisan de la solution dite de continuité.

2. Dans le rapport fait au nom de la Commission de la Chambre par M. Baert, la solution de rétroactivité est en effet retenue.

Mais on se trouve ici en présence d'un problème délicat d'interprétation de la loi, vu le bicameralisme à la belge. Au début de son rapport, M. Baert exprime sa confiance dans le travail énorme de la Commission-sœur du Sénat, de sorte qu'il était inutile de recommencer le travail.

Le texte du projet ne fut pas modifié. Et chacun de comprendre qu'on n'attendait de la Chambre qu'un "amen" étant donné que, politiquement parlant, la loi devait voir le jour.

In die konreks is het begripdijk dar de interpretatie niet zo heel veel belang kan hechten aan bepaalde verklaringen in de Kamercommissie atgelegd ...

Het is pas later dar een aantai erbij betrokken personen zich rekenschap gaven van de omvang van her probleem. En die reageerden dan in uiteenlopende richting.

IV. - Welke is de beste oplossing?

Uiteindelijk is dat toch de vraag. En dar is dan een ander perspectief dan dargene waarin zich dhr. Baert stelt, wanneer hij verklaart (art. cit., blz. 2251) « dat de wetgever her verkeerd zou hebben voorgehad, dat hij de gevolgen van het uitgewerkte stelsel onvoldoende zou hebben overzien of overwogen, dar de regeling problemen en zelfs schijnbare onbillijkheden zou meebrengen is mogelijk. Dat weegt echrer nier op tegen de duidelijke tekst van de wet ».

Her gaat nu over de vraag of we de wet kunnen verbeteren?

De besre oplossing is m.i. zonder enige twijfel die van de zgn. « continuïteit », d.w.z., dat her eigen of gemeenschap-pelijk karakter, dar de goederen voorheen verwierven, gehandhaafd blijft.

De meerderheid van de aanwezigen op de reeds gemelde Ronde Tafel werd daarvan overtuigd. De heer Hambye, die her toch allemaal van in den beginne als voornaamste promotor opbouwde, komt daar nu ronduit voor uit, nl. in zijn studie in de Répert. Notar. (tome V, Régimes matrimoniaux, april 1977, n° 378) :

1. De oplossing sremr overeen met onze rechtsbeginselen en -radities (zie hoger, II).

2. Zij eerbiedigt « beter » (een "waarachtige" eerbiediging van die wil is al uitgesloten door de basisoptie inzake de overgangsregeling) de wil van de echrigenoren : de nieuwe wet laar de bedingen in het huwelijkscontract die voordelen toekennen aan een of beide echrigenoren bestaan (art. I, 2°, van de overgangsbepalingen).

Deze betreffen de gemeenschap. Door de omvang van de gemeenschap te veranderen wijzigt men het voorwerp van de overeenkomst en verschalkt men de inrenries van de partijen in plaats van die te eerbiedigen.

3. Zij behoudt de noodzakelijke coherentie in het srelsel. Hoger (blz. 80) werd gesteld dar uir- artikel 1, 4° (en 5°), geen argument *a contrario* kon gehaald, eerder een argument voor onze srelling. Ondertussen hebben een aantal burgers van de mogelijkheid van deze vroegtijdige vereffening en verdeling gebruik gemaakt. Hierbij dienden de oude regelen toegepast, ook qua samenstelling van de gemeenschap. Kan men aannemen dat de klassering van de goederen verschillend is naargelang de gemeenschap nu dan wel later vereffend wordr (zie Hambye, gecir, studie, n° 378) ?

4. Zij eerbiedigt de rechten van de schuldeisers.

De andere oplossing nier, Als een derde voorheen met de man contracteerde, had hij de ganse toenmalige gemeenschap als zijn pand. Door het persoonlijk worden van bv, de roerende goederen die de vrouw bezat bij her aangaan van het huwelijk of die ze later erfde, verliest hij een evenrueel groot deel daarvan.

De heer Baert tracht in zijn artikel (kol. 2252) dit bezwaar te minimiseren, maar geeft slechts een paar voorbeelden - daar waar het bezwaar roch bestaar reikens een schuld door de man aangegaan, niet op het eigen vermogen van

Dans ce contexte il est, dès lors, compréhensible que l'interprète ne puisse attacher grande importance à certaines déclarations faites en commission de la Chambre ...

Ce n'est que plus tard qu'un certain nombre de personnes concernées se sont rendu compte de l'envergure du problème. Il va de soi que leurs réactions allaient en sens divers.

IV. - Quelle est la meilleure solution?

C'est là, après tout, la question principale. Et cette perspective diffère de celle de M. Baert, là où il déclare (*loc. cit.*, p. 2251) « que le législateur se serait trompé, qu'il aurait insuffisamment entrevu ou envisagé les conséquences du régime élaboré, que la réglementation entraînerait des problèmes et des iniquités est possible. Cela ne peut toutefois pas être opposé au texte clair de la loi ».

Il s'agit maintenant de savoir si la loi peut être améliorée.

A mon avis, la meilleure solution est sans aucun doute celle de la « continuité », en d'autres termes, que le caractère propre ou commun que les biens ont acquis dans le passé, soit maintenu.

La majorité des participants à la Table ronde évoquée ci-avant en furent convaincus. M. Hambye qui, dès le début, en était le principal promoteur, se prononce maintenant franchement pour cette solution, notamment dans son étude dans le Rép. Notar., (tome V, Régimes matrimoniaux, avril 1977, n° 378) :

1. La solution concorde avec nos principes et traditions juridiques (voir plus haut, II).

2. Elle respecte « mieux » (un respect « réel » de cette volonté est déjà exclu par l'option de base concernant la réglementation transitoire) la volonté des époux : la nouvelle loi laisse subsister les stipulations du contrat de mariage qui accordent des avantages à l'un des époux ou aux deux (art. 1, 2°, des dispositions transitoires).

Elles concernent la communauté. En changeant le contenu ou l'étendue, on modifie l'objet de la convention et on déjoue les intentions des parties au lieu de les respecter.

3. Elle maintient la cohérence nécessaire dans le régime. Il est dit ci-avant (p. 80) qu'on ne pourrait trouver d'argument *a contrario* dans l'article 1, 4° (et 5°), mais plutôt un argument en faveur de notre thèse. Enretemps, un certain nombre de citoyens ont profité de la possibilité d'une liquidation et d'un partage anticipés. Pour ce faire, il fallait appliquer les anciennes règles, également en ce qui concerne la composition de la communauté. Peut-on concevoir que la nature des biens soit différente selon que la communauté sera liquidée maintenant ou plus tard (voir Hambye, étude citée, n° 378) ?

4. Elle respecte les droits des créanciers.

Ce qui n'est pas le cas pour l'autre solution. Lorsque auparavant une tierce personne conduait un contrat avec le mari, elle avait en gage toute la communauté existante à ce moment. Mais si, par exemple, les biens meubles que la femme possédait au moment du mariage ou dont elle a hérité plus tard deviennent des biens personnels, cette tierce personne peut en perdre une grande partie.

Dans son article (col. 2252), M. Baert essaie de minimiser cette objection mais ne donne que quelques exemples - alors que l'objection existe réellement chaque fois qu'une dette contractée par le mari ne pourra être recouvrée sur le

de vrouw zal kunnen verhaald worden -, gaat van willekeurige veronderstellingen uit over wat het *quod plerumque fit* in de praktijk zou zijn, of antwoordt dat de onbillijkheid eerder zat in het vroeger systeem dat hij retroactief wil verbeteren.

Hij voegt eraan toe dat het moeilijk zal zijn voor wie zonder huwelijkscontract gehuwd was "te bewijzen dat bepaalde roerende vermogensbestanddelen afkomstig zijn van erfenis, schenking of testament, of reeds op het ogenblik van het aangaan van het huwelijk bestonden ».

Waarop men kan antwoorden: een reden te meer!

Het bewijs volgens de vroegere regelen was bijzonder eenvoudig in de meeste gevallen: eigen goederen waren in de regel onroerend, dus gemakkelijk te identificeren en te bewijzen (titels); de roerende goederen waren in beginsel gemeenschappelijk.

5. In dit verband dient trouwens nog gewezen op een bezwaar tegen de stelling van de retroactiviteit komende uit die verrassende hoek van de bewijsregeling: als men de roerende goederen van vóór het huwelijk en de om niet verworven goederen opnieuw verklaart, zal deze herkomst dienen bewezen. Dat zal niet zo gemakkelijk zijn omdat men zich destijds normaal geen moeite gestooste enige bewijzen ten tijde van het huwelijk of de verwerving aan te leggen. Nu de echtgenoten voor de toekomst verwittigd zijn van het belang, zullen zij daarvoor wel kunnen zorgen, destijds niet. Het is een slechte wergevende politiek *a posteriori* (eigen of roesranden) te laten bewijzen die destijds zonder relevantie waren. En het is te verwachten dat vooral de vrouw hierbij nog een laatste keer gediscrimineerd wordt, vermids zij destijds in het beheer van de goederen (rechtens althans) niet betrokken was.

6. In aansluiting met punt 4 moet men dus wel vaststellen dat de retro-activiteitsoplossing de voorheen geselde besruisdaden in het gedrang brengt.

Hier komt de stelling van de heer Baert voor een onoverkomelijk dilemma te staan: ofwel aanvaardt men dat de vroeger verrichte handelingen blijven gelden, maar dan is de coherentie verloren van het organiek geheel, waarvoor precies de Senaat variant II koos (de wijziging van de bestuursregelen moet ook de wijziging van de samenstelling der patrimonies tot gevolg hebben). Ofwel verklaart men rechtshandelingen, voorheen geldig volgens de toen vigerende wetgeving verrijkt, ongeldig. En kan men zich dat voorstellen?

De heer Baert antwoordt hierop eigenlijk niet (kol. 2253-2254). Enerzijds blijkt hij de tweede versie af te wijzen. Terecht natuurlijk. Toch zou hij die ook desnoods erbij nemen: op grond van beschouwingen met voorbeelden die moeten aantonen dat in feite meestal weinig rechtshandelingen door de nieuwe wet zouden beroerd worden. De voorbeelden zijn erg beperkt. Maar vooral is deze redenering bepaald onthutsend: heeft de nieuwe wet dan zo weinig verandering gebracht op dit punt van het bestuur, essentiële kwestie, waarvoor het allemaal begonnen is?

De auteur voert nog twee beschouwingen aan (kol. 2253-2254) die moeten aantonen dat het aantal "ongereguleerde" roestanden "wel zeer beperkt zou zijn:

1° Artikel 1423 (*nouveau*) laat de vordering tot vernietiging van verjaren na één jaar. Zodat in bijna alle gevallen die termijn zal verstreken zijn, en het eventuele bezwaar nog veel minder groot wordt! *Petite principii* vooreerst: de vraag is juist of men de nieuwe regeling, inbegrepen die over de korte verjaring mag toepassen op rechtshandelingen uit het verleden. Tamelijk arbitrair argument vervolgens: *quid* met de nog niet verjaarde rechtshandelingen?

patrimoine propre de la femme -- part de suppositions arbitraires quant à ce que le *quod plerumque fit* serait dans la pratique, ou répond que l'iniquité résidait plutôt dans le système ancien qu'il veut améliorer avec effet rétroactif.

Il ajoute qu'il sera difficile pour les personnes mariées sans avoir établi de contrat de mariage, de prouver que certains éléments du patrimoine mobilier proviennent d'un héritage, d'une donation ou d'un testament, ou existaient déjà au moment de la conclusion du mariage.

A quoi on pourrait répondre: raison de plus!

La preuve selon les anciennes règles était dans la plupart des cas particulièrement simple: les biens propres étaient en général immobiliers, par conséquent faciles à identifier et à justifier (titres); les biens meubles étaient en principe communs.

5. Dans ce contexte, il faut d'ailleurs signaler une autre objection contre la thèse de la rétroactivité considérée sous l'angle inattendu de l'établissement des preuves: si les biens meubles d'avant le mariage et les biens acquis à titre gratuit sont à nouveau déclarés propres, il s'agira de prouver cette provenance. Ce ne sera pas chose facile vu qu'auparavant on ne se donnait normalement pas la peine d'établir quelque preuve au moment du mariage ou de l'acquisition. Maintenant que les époux sont prévenus de la question pour l'avenir, ils pourront s'en préoccuper alors qu'avant ils n'en faisaient pas. C'est une mauvaise politique législative que de laisser prouver *a posteriori* des faits ou des situations qui étaient jadis sans importance. Et l'on peut s'attendre que surtout la femme sera à nouveau et une dernière fois victime d'une discrimination étant donné que jadis elle n'était pas concernée par la gestion des biens (du moins en droit).

6. En se référant au point 4, il faut donc bien constater que la solution de rétroactivité compromet les actes posés précédemment.

Ici la thèse de M. Baert se heurte à un dilemme insurmontable: ou bien on accepte que les actes antérieurs restent valables au détriment de la cohérence de l'ensemble organique, en vue de laquelle le Sénat a précisément choisi la variante II (la modification des règles de gestion doit également entraîner celle de la composition des patrimoines), ou bien on annule des actes juridiques accomplis jadis valablement selon la législation en vigueur à cette époque. Mais peut-on s'imaginer pareille chose?

En fait, M. Baert n'y répond pas (col. 2253-2254). D'une part, il semble rejeter la deuxième version. A juste titre, naturellement. A la rigueur, il l'accepterait: sur base de considérations assorties d'exemples qui doivent prouver qu'en fait peu d'actes juridiques seraient compromis par la nouvelle loi. Les exemples sont très limités. Mais surtout le raisonnement est déconcertant: la nouvelle loi a-t-elle donc apporté si peu de changements sur ce point de la gestion, question essentielle qui est à l'origine de toute la réforme?

L'auteur fait encore valoir deux considérations (col. 2253-2254) qui doivent prouver que le nombre de "situations absurdes" serait très restreint:

1° L'article 1423 (*nouveau*) prévoit la prescription de l'action en nullité après un an. De sorte que dans presque tous les cas ce délai sera expiré et que l'objection éventuelle aura encore moins de poids! *Petite principii*: d'abord, la question est précisément de savoir si la nouvelle réglementation, y compris celle concernant la courte prescription, peut être appliquée à des actes juridiques du passé. Ensuite, argument plutôt arbitraire: *quid* des actes juridiques non encore prescrits?

2" De rechtbanken zouden evident tech. bij de beoordeling van de geldigheid van de rechtshandeling rekening houden met de rechtssituatie onder het vroegere regime De retroactiviteit gerempert of opzijgezet door de rechter!

7. En waarom het ook niet even hebben over de verwachtingen en intenties van andere derden, de scheukers en testators b.v. ? De roerende goederen die zij schonken vielen in gemeenschap. Bij dergelijke belangrijke akten waren zij meestal geïnformeerd over het lot van hun schenking. Moet men de identiteit van de begiftigden en hunnen opzichte zo maar wijzigen ?

8. En het evenwicht tussen de echtgenoten zelf? Wie zal in deze kiese aangelegenheid, waar de wetgever zich stelselmatig buiten houdt (bv. hij verklaart de « huwelijksvoordelen » principieel niet als schenkingen), zeggen of de eigen gevolgen inzake respectievelijke samenstelling van de wettelijke gemeenschap niet precies beoogd waren in het kader van een alleen door hen te beoordelen « evenwicht » : het diploma van de man t.O.V. het roerend vermogen van de vrouw, enz. ?

9. Een laatste argument, dat, zonder veel rechtsrechterisch omhaal alleen maar de ontsteltenis van de praktici weergeeft: de retroactiviteitsoplossing is praktisch niet uitvoerbaar: kan men zich al die overgangen van goederen in zoveel gezinnen voorstellen? Hier gaat de rechtszekerheid verloren op grote schaal.

10. Daarentegen biedt de zgn. continuïteitsoplossing geen van deze bezwaren.

Een aparte onbinding en vereffening is niet nodig (het dient dien aanzien aangehaald argument uit art. 1427, 4°, gaat niet over; - zie de « authentieke » Franse tekst: « l'adoption »).

Er zal maar één vereffening zijn met goederen waarvan het statuut wordt bepaald volgens hun verwerving vóór of na 28 september 1977. Dit is niets ongewoons voor de notariële praktijk en is niet moeilijker dan de huidige opzoeking in het verleden bij verkoop op belegging om de eventuele vergoeding te bepalen. En in elk geval zijn deze praktische vereffeningproblemen telkens veel groter in het stelsel-Baert!

Zijn bezwaar luidt: « sociaal en psychologisch is het verkeerd, in een huwelijk naast elkaar twee huwelijksvermogensregimes in stand te houden » (blz. 2255). Er is geen sprake van twee regimes naast elkaar, wel na elkaar.

Er dient ook geen dubbele vereffening gemaakt, zoals hoger reeds gezegd.

Het aangevoerd praktisch bezwaar dat het moeilijk zal zijn nog te achterhalen of een goed vóór of na 28 september 1977 verworven werd is roch in veelvoud aanwezig in een stelsel dat alle vroegere verkrijgingen opnieuw dient te onderzoeken?

Er blijft wel een « inélegantia » die ik steeds heb menen te moeten signaleren: als de ene echtgenoot roerende goederen erft vóór en de andere na 28 september 1977, zal hun lot verschillend zijn. Dat is een van de onvermijdelijke onevenwigheden van een voor de toekomst zo ingrijpende wer. Zij leek mij bovendien oplosbaar, bv. door aan de man ook te laten tijdens een overgangperiode de vereffening op te eisen.

Ook de kwestie van de toepassing van de oude of de nieuwe (rechtvaardiger) vergoedingsregeling is kies, maar oplosbaar, m.i. zelfs door op dat punt de nieuwe regeling roepas-selijk te verklaren.

2" Les tribunaux devraient tout de même tenir compte, pour apprécier la validité de l'acte juridique, de l'état du droit sous le régime antérieur. Voilà la rétroactivité tempérée ou « écartée » par le juge!

7. Et pourquoi ne pas parler des aspirations et intentions d'autres rics: les donateurs et testateurs par exemple? Les biens meubles qu'ils donnaient tombaient dans la communauté. A l'occasion d'actes de pareille importance, ils étaient généralement informés du son de leur donation. Doit-on changer sans plus l'identité des donataires à leur égard?

8. Et l'équilibre entre les époux eux-mêmes? Qui dira, dans cette affaire délicate, où le législateur s'abstient systématiquement (il ne considère par exemple pas les avantages matrimoniaux comme des donations), si les conséquences propres tenant à la composition respective de la communauté légale n'étaient précisément pas envisagées dans le cadre d'un « équilibre » dont ils seraient seuls juges: le diplôme du mari contre les biens meubles de la femme, etc. ?

9. Un dernier argument, qui, sans se fonder sur des théories juridiques proprement dites, ne reflète que la consternation des praticiens: la solution de rétroactivité n'est pratiquement pas réalisable: peut-on s'imaginer tous ces transferts de biens dans tant de ménages? Ici la sécurité juridique se perd sur une grande échelle.

10. Par contre, la solution dite de continuité ne présente aucun de ces inconvénients.

Une dissolution et liquidation séparée n'est pas nécessaire (l'argument tiré de l'article 1427, 4°, et qui est l'argument évoqué à ce sujet n'a pas de portée - voir le texte authentique français: « l'adoption »).

Il n'y aura qu'une liquidation pour des biens dont le statut est déterminé selon leur acquisition avant ou après le 28 septembre 1977. Ceci n'a rien d'inhabituel pour la pratique notariale et n'entraîne pas plus de difficultés que l'actuelle recherche dans le passé en cas de remploi en vue de déterminer la récompense éventuelle. Et dans tous les cas, ces problèmes pratiques de liquidation sont chaque fois beaucoup plus compliqués dans le système Baert!

M. Baert énonce son objectif en ces termes: « Il est socialement et psychologiquement erroné de maintenir pour un mariage deux régimes matrimoniaux juxtaposés » (p. 2255). Il n'est pas question de deux régimes juxtaposés, mais de deux régimes successifs.

Il ne s'agit pas non plus de procéder, comme il est dit plus haut, à une double liquidation.

L'objection pratique déjà alléguée selon laquelle il sera malaisé d'établir si un bien a été acquis avant ou après le 28 septembre 1977, ne se trouve-t-elle pas multipliée dans un régime qui oblige à réexaminer toutes les acquisitions antérieures?

Il reste une inélégance: que j'ai toujours cru devoir signaler: si un des époux hérite de biens meubles avant, et l'autre après le 28 septembre 1977, leur sort sera différent. C'est un des déséquilibres inévitables d'une loi d'une telle importance pour l'avenir. Il me paraît d'ailleurs possible d'y remédier, par exemple en permettant également au mari d'exiger la liquidation au cours d'une période de transition.

La question de l'application de la réglementation des récompenses, ancienne ou nouvelle (plus équitable) n'est pas moins délicate, mais la solution, à mon avis, consisterait à déclarer la nouvelle réglementation applicable, même sur ce point.

Maur deze mogelijke onvolmaaktheden wegen helernaal niet op tegen de uiteengezette onoverkomelijke bezwaren.

En in elk geval kan de slotoproep van de heer Baert niet overtuigen: «Tenslotte: zou het echt de bedoeling van de wetgever kunnen zijn geweest, dat over 20, 30, 40 jaar nog zal vereffend worden volgens een wettelijk stelsel dat niet meer bestaat, niet meer aan de universiteiten wordt gedoceerd, en dat de notarissen normaal niet meer geacht moeten worden nog te kennen » ?

Vergeten wij in alle nuchterheid niet dat het hier alleen ging om de vraag of goederen die eens gemeenschappelijk waren plots eigen werden op 28 september 1977. Het antwoord luidt neen. Daar gaan onze professoren en studenten — die ook iets van de historiek mogen weten — en de notarissen — die gewoon zijn een levensbilan op te maken — wel geen bijzondere last mee hebben.

De nieuwe wet grijpt al voldoende drastisch in op bestaande regimes en afspraken, zonder dat zij nog het verleden zou moeten omwoelen.

Wat ooit geldig gedaan en verworven werd volgens de categorieën van de vroegere wet blijft zoals her was, eigen of gemeenschappelijk, volgens de regelen die golden bij de verwerving.

Ir. — Nota van de heer Baert

Ik meen een aantal opmerkingen te moeten maken bij de brief van de heer Prof. Dr. Dillemans van de universiteit te Leuven, dd. 19 augustus 1977.

Yoorajgaande opmerkingen :

Dar de overgangsbepalingen van de wet niet volmaakt zijn, en dar zij n.l. « een zeker gebrek aan samenhang en aan logica vertonen », heb ik reeds elders beaard (R. W. van 7 mei 1977, kol. 2241).

Aldus is her bvb. jammer, dat de goede nieuwe regeling in verband met terugnemingen en vergoedingen niet roepasselijk zal zijn op diegenen die, gehuwd vóór het van kracht worden van de wet, een ander stelsel met gemeenschap hebben aangenomen dan her (vroegere) wettelijke stelsel.

Dit zou er ons kunnen roe nopen, de hele overgangsregeling opnieuw te bezien, doch dan in de zin van een ruimere onmiddellijke toepassing van de wet van 14 juli 1976 op reeds vroeger gesloten huwelijken, n.l. ook op diegene waar de echtgenoten een selsel van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten, of van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten hadden aangenomen.

Een tweede opmerking moge zijn, dat de discussie over de juiste berekening en draagwijdte van artikel 1 der overgangsbepalingen zoals die door Senaat en Kamer werden gesernd, ten aanzien van het voorliggende wetsontwerp nauwelijks relevant is.

Inderdaad, het ontwerp strekt niet tot interpretatie van de wet van 14 juli 1976, doch tot wijziging ervan. Wat dus betekent dat ook de indieners van her voorstel en de Senaat aannemen dat de betekenis en draagwijdte van de wet anders was. Zoniet zouden zij een voorsel van interpretatieve wet hebben ingediend.

De opmerkingen die ik daaromtrent hierna zal maken, geef ik dan ook maar volledigheidshalve.

Mais ces imperfections éventuelles sont loin d'atteindre la même importance que les obstacles insurmontables exposés ci-dessus.

En tout cas, l'appel final de M. Baert est peu convaincant: « pour conclure: est-il possible que le législateur ait voulu que dans 20, 30, 40 ans on liquide encore suivant un régime légal qui n'existe plus, qui n'est plus enseigné dans les universités, et que les notaires ne seront normalement plus censés connaître? ».

Restons réalistes et n'oublions pas qu'il s'agissait seulement de savoir si des biens, jadis communs, sont devenus brusquement des biens propres le 28 septembre 1977. La réponse est négative. Nos professeurs et étudiants — qui peuvent également apprendre, dans une certaine mesure, l'histoire de la question — et les notaires — habitués à dresser les bilans d'une vie — ne s'en trouveront guère embarrassés.

La nouvelle loi influe déjà de façon suffisamment draconienne sur les régimes et conventions existants sans qu'elle doive encore remuer le passé.

Ce qui a été réalisé et acquis valablement suivant les catégories prévues par l'ancienne loi, reste comme rel, propre ou commun, selon les règles en vigueur lors de l'acquisition.

II. — Note de M. Baert

J'estime devoir formuler un certain nombre d'observations au sujet de la lettre en date du 19 août 1977 de M. Dillemans, professeur à l'Université de Louvain.

Remarques préliminaires:

Que les dispositions transitoires de la loi ne soient pas parfaites et qu'elles présentent notamment « un certain manque de cohérence et de logique » je l'ai déjà affirmé précédemment. (R. W. du 7 mai 1977, col. 2241).

Ainsi est-il par exemple regrettable que le nouveau régime, en soi favorable en ce qui concerne les reprises et les récompenses, ne soit pas applicable aux époux qui, mariés avant l'entrée en vigueur de la loi, avaient opté pour un régime de communauté autre que le régime légal (antérieur).

Ces remarques pourraient nous amener à reconsidérer l'ensemble du régime transitoire, mais alors dans le sens d'une application immédiate et plus large de la loi du 14 juillet 1976 aux mariages contractés précédemment, en ce compris ceux où les époux avaient choisi un régime de communauté réduite aux acquêts, ou de séparation de biens avec société d'acquêts.

Comme deuxième observation nous faisons valoir que la discussion au sujet de la signification et de la portée exactes de l'article 1 de la disposition transitoire, telle qu'elle a été votée par le Sénat et la Chambre, n'est guère pertinente au regard du présent projet de loi.

En effet, le projet ne vise point l'interprétation de la loi du 14 juillet 1976, mais la modification de celle-ci, ce qui implique donc que les auteurs de la proposition de même que les sénateurs admettent que la loi avait une signification et une portée différentes, sans quoi ils eussent présenté une proposition de loi interprétative.

Les observations formulées ci-après n'ont donc pas pour objet de constituer dès lors qu'un complément d'information.

I. - *Tekstargumenten.*

De heer Dillemans maakt met geen woord gewag van het voornaamsre tekstargument dat ik terzake heb aangehaald, nl. de tekst zelf van artikel 1, 2°, van de overgangsbepalingen, waarin wordt bepaald dat bij gebreke van afwijkende verklaring de echtgenoten onderworpen zullen zijn aan de artikelen 1398 tot 1450 betreffende het wettelijke stelsel.

En wls zonder enig voorbehoud; dus ook de artikelen 1399 en 1406 (zie F. Baert, «Nog over de terugwerkende kracht van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 », n° 10, (R.W. 1976-1977, kol. 2249-2251, vooral 2250).

Artikel 1399 bepaalt dat o.m. eigen zijn, de goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten toebehoren op de dag van het huwelijk; artikel 1406 dat de schulden van de echtgenoten die dagtekenen van voor het huwelijk eigen blijven.

Krachtens de overgangsbepaling die deze artikelen uitdrukkelijk roepasselijk maakt op de van vroeger gesloten huwelijken, zijn dus de goederen die de echtgenoten bezaten op het ogenblik dat zij trouwden, de schulden die zij toen hadden, eigen.

De innerprcraric dat die goederen resp. schulden deel zouden uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen, is dus regelrecht in strijd met deze uiddrukkelijke en ondubbelzinnige tcksr. Daar is mer name voor de zgn. regenswoordige goederen en schulden niet onderuit te komen. Dit is trouwens ook de srelling van Traest, Casman en Bouckaert in hun studie over het nieuwe huwelijksvermogensrecht in T.P.R. 1976, n° 4 (zie n° 173, blz. 974; zie ook Casman en Van Look, Huwelijksvermogensstelsel, VII, Overgangsbepalingen, blz. 6-7; Weyts, Enkele praktische aanwijzingen en bedenkingen m.b.t. de overgangsbepalingen van het nieuwe huwelijksvermogensrecht, in R.W. 1976-1977, kol. 942 e. volg. in het bijzonder 944-945). Hierop heeft de heer Dillemans zoals gezegd niet geantwoord. Ook niet in zijn studie over het huwelijksvermogensrecht (blz. 195-196).

II. - *Toepassing van de algemene beginselen.*

De regel van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek wordt natuurlijk niet ontkend. Doch de zaak is dat de wergever er nu eenmaal uitdrukkelijk is van afgeweken.

Hierbij weze opgemerkt dat deze afwijking van de niet-terroactiviteit in grote mate ook beslaat in het stelsel dat de heer Dillemans, en al diegenen die herzij de contrinuereisoplossing, hetzij de ontbindingsoplossing verdedigen, voorstaan.

Immers, een strikte toepassing van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek zou meebrengen dat het nieuwe stelsel slechts toepasselijk zou zijn op huwelijken gesloten na het van kracht worden van de wet.

Hierbij nog een paar kleine opmerkingen :

- De wetgever heeft inderdaad het gehele nieuwe stelsel willen doen ingrijpen, ook in de van vroeger gesloten huwelijken. Doch in de stelling van de heer Dillemans grijpt niet het gehele nieuwe stelsel in...

- Het is niet duidelijk wat met een « verworven bijzondere roesrand » wordt bedoeld. Doch zeker is, dat het perfect mogelijk is, en trouwens meermaals is gebeurd, dat de wergever aan gelijkaardige toestanden aan het eigen of gemeenschappelijk statuut van goederen wijzigingen heeft aangebracht.

I. - *Arguments textuels.*

M. Dillemans ne souffle mot du principal argument textuel que j'ai invoqué en l'espèce, à savoir le texte même de l'article 1, L°, des dispositions transitoires, qui prévoit que faute de déclaration dérogatoire, les époux seront soumis aux articles 1398 à 1450 relatifs au régime légal.

Etant donné que ce texte est formulé sans aucune réserve, il comprend donc également les articles 1399 et 1406 (voir F. Baert, « Nog over de terugwerkende kracht van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 » (Remarques complémentaires au sujet de l'effet rétroactif des dispositions transitoires de la loi du 14 juillet 1976), n° 1a, (R.W. 1976-1977, col. 2249-2251, notamment col. 2250).

L'article 1399 prévoit notamment que sont propres les biens et créances appartenant à chacun des époux au jour de leur mariage; l'article 1406, quant à lui, dispose que les dettes des époux antérieures au mariage, leur restent propres.

En vertu de la disposition transitoire, qui rend ces articles explicitement applicables aux mariages antérieurs, sont propres les biens que les époux possédaient au moment de leur mariage, ainsi que les dettes qu'ils n'avaient pas acquittées à ce moment.

L'interprétation selon laquelle ces biens et dettes feraient partie du patrimoine commun va donc carrément à l'encontre de ce texte explicite et sans équivoque. En effet, ce dernier ne prévoit aucune exception en ce qui concerne les biens et dettes « présents ». Cette thèse est d'ailleurs partagée par Traest, Casman et Bouckaert, dans l'étude que ceux-ci ont consacrée au nouveau régime matrimonial dans T.P.R. 1976, n° 4 (voir n° 173, p. 974; cf. également Casman et Van Look, « Huwelijksvermogensstelsel, VII, Overgangsbepalingen », pp. 6-7; Weyts, « Enkele praktische aanwijzingen en bedenkingen m.b.t. de overgangsbepalingen van het nieuwe huwelijksvermogensrecht » (Quelques précisions et considérations pratiques au sujet des dispositions transitoires du nouveau régime matrimonial) dans R.W., 1976-1977, col. 942 et suivantes, notamment col. 944-945). M. Dillemans, ainsi qu'il a été dit, n'a pas répondu à cela, pas plus que dans son étude concernant le régime matrimonial (pp. 195-196).

II. - *Application des principes généraux.*

Si le législateur ne nie pas la règle reprise à l'article 2 du Code civil, il n'en reste pas moins qu'il y a dérogé de manière explicite.

A cet égard, il y a lieu de remarquer que cette dérogation à la non-rétroactivité se retrouve dans une large part également dans le régime préconisé par M. Dillemans et par tous ceux qui prônent soit la solution de la continuité, soit celle de la dissolution.

Il résulterait, en effet, de l'application stricte de l'article 2 du Code civil que le régime nouveau ne serait applicable qu'aux mariages contractés postérieurement à l'entrée en vigueur de la loi.

Quelques observations mineures s'imposent encore sur ce point :

- L'intention du législateur était en effet de rendre l'ensemble du nouveau régime également applicable aux mariages contractés antérieurement. Dans la thèse défendue par M. Dillemans, ce n'est pas l'ensemble du nouveau régime qui est applicable...

- Ce qu'il faut entendre par « situation particulière acquise » n'est pas clair. Ce qui est toutefois certain, c'est qu'il est parfaitement possible pour le législateur d'apporter, dans des situations similaires, des modifications au statut propre ou commun des biens - ce qui s'est d'ailleurs produit à diverses reprises.

Er is maar één terrein waarop de retroactiviteit van om het even welke wet geen vat heeft noch kan hebben: dat van de definitief afgehandelde feiten of toezanden - roezanden die niet meer bestaan, of aflopende feiten (rechtshandelingen bvb.), met name waar hun geldigheid betreft (voor hun gevolgen kan een latere wet er wel op roepasselijk zijn).

III. — Voorbereidende uren. zaambeden.

1. De heer Dillemans geeft niet juist weer wat ik hieromtrent heb geschreven.

Ik heb n.l. niet zomaar brutaalweg geschreven dat « het probleem eigenlijk niet als dusdanig onderkend en behandeld werd ».

Wat ik schreef luidt letterlijk als volgt: « In de Senaat heeft men het probleem als dusdanig, in het raam van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek, niet bewust onderkend, doch slechts een oplossing willen geven aan de toepasselijkheid van de wet op de vóór haar van kracht worden gesloten huwelijken ».

M.a.w. de theoretische discussie over de algemene beginselen terzake van retroactiviteit zoals die in artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek voorkomen, werd in de Senaat niet gevoerd. Dat is echter heel wat anders dan her in feite niet met terugwerkende kracht willen toepasselijk maken van de wet.

Aan de andere kant is het onjuist dat alleen « de heer Baert in de Kamercommissie » het probleem zou hebben onderkend en behandeld. De verslaggever heeft een getrouw verslag uitgebracht over de besprekingen die in de Kamercommissie werden gevoerd. Het probleem werd niet door hem, doch door verscheidene leden opgeworpen, en de commissie heeft, zowel aan de hand van de tekst als van wat aan voorbereidende werkzaamheden in de Senaat besond vastgesteld dat er een overgang tussen de patrimonialia zal zijn. Het verslag werd trouwens door de commissie eenparig goedgekeurd.

In dit verband: het blijft toch zo, dat in het oorspronkelijke ontwerp Vermeylen *grosso modo* de huidige oplossing werd voorgesteld, n.l. het onmiddellijk en automatisch van toepassing worden van de nieuwe wet ook op vroeger gesloten huwelijken, doch met uitdrukkelijke bijvoeging « zonder terugwerkende kracht ».

Nadat de subcommissie van de Senaat een andere oplossing (niet meer automatisch toepasselijk worden van de nieuwe wet op vroeger gesloten huwelijken) had voorgesteld, keerde de commissie terug naar de oorspronkelijke oplossing van het regeringsontwerp, doch nu met weglating van de woorden « zonder terugwerkende kracht ».

2. De nogal denigrerende opmerkingen over het werk van de Kamercommissie worden voor rekening van de heer Dillemans gelaten.

Het verslag wordt niet korrekt geciteerd (zie blz. 2, eerste en tweede lid en vierde laatste lid).

Doch wat bepaaldelijk het probleem dat ons bezighoudt betreft, heeft de Kamercommissie her in elk geval zeer serieus en zelfs vrij uitvoerig bediscussieerd, en onder meer de gevolgen van de onmiddellijke en volledige toepassing van de wet overwogen. De Kamercommissie gaf zich bijzonder veel rekenschap van de omvang van het probleem ...

IV. — Ten gronde: Welke oplossing?

De tot nu toe gevoerde discussie gaat over de betekenis van de *lex lata*.

Het voorliggende ontwerp meent die door de voorgeselde wijziging te kunnen verbeteren.

Il n'est qu'un seul domaine dans lequel la rétroactivité de n'importe quelle loi n'est pas et ne peut pas être applicable: celui des faits ou situations définitivement réglés — situations qui n'existent plus ou faits révolus (actes juridiques par exemple, notamment pour ce qui est de leur validité; une loi ultérieure peut cependant être applicable à leurs effets).

III. — Travaux préparatoires.

1. M. Dillemans ne rend pas avec exactitude ce que j'ai écrit à ce sujet.

Je n'ai, notamment, pas écrit de manière aussi tranchée: « le problème n'a pas été perçu ni traité comme tel ».

J'ai écrit littéralement ce qui suit: « Au Sénat, le problème n'a pas été perçu comme tel, dans le cadre de l'article 2 du Code civil, mais on a seulement voulu résoudre le problème de l'applicabilité de la loi aux mariages contractés avant son entrée en vigueur ».

En d'autres termes, le Sénat ne s'est pas livré à une discussion théorique sur les principes généraux en matière de rétroactivité, tels qu'ils sont énoncés à l'article 2 du Code civil. Ce qui est totalement différent d'un refus de fait de rendre la loi applicable avec effet rétroactif.

D'autre part, il est inexact qu'en « commission de la Chambre seul M. Baert » aurait perçu et abordé le problème. Le rapporteur a fait un rapport fidèle des discussions qui se sont déroulées en commission de la Chambre. Le problème a été soulevé, non par lui, mais par plusieurs membres et la commission a constaté, aussi bien sur la base du texte que des travaux préparatoires du Sénat, qu'il y aurait un passage d'un patrimoine à l'autre. Le rapport a d'ailleurs été adopté à l'unanimité par la commission.

A cet égard, il est un fait que le projet de loi initial de M. Vermeylen prévoyait *grosso modo* la solution actuelle: l'application immédiate et automatique de la nouvelle loi également aux mariages contractés antérieurement, mais en ajoutant expressément « sans effet rétroactif ».

Après que la sous-commission du Sénat eut proposé une autre solution (la nouvelle loi ne serait plus automatiquement applicable aux mariages contractés antérieurement), la commission revint à la solution initiale du projet gouvernemental, mais cette fois en supprimant les mots « sans effet rétroactif ».

2. La paternité des observations plutôt dénigrantes faites sur le travail de la commission de la Chambre est laissée à M. Dillemans.

Le rapport n'est pas cité de manière absolument correcte (voir p. 2, les premier et deuxième alinéas ainsi que le quatrième alinéa avant la fin).

En ce qui concerne le problème qui nous occupe, la commission de la Chambre l'a, en tout cas, discuté très sérieusement et même assez longuement; elle s'est notamment préoccupée des effets de l'application immédiate et intégrale de la loi. La commission de la Chambre s'est particulièrement bien rendu compte de l'ampleur du problème ...

IV. — Quant au fond: quelle solution?

Jusqu'à présent, la discussion a porté sur la signification de la *lex lata*.

Le présent projet estime pouvoir l'améliorer grâce aux modifications qu'il prévoit.

De heer Dillernans haalt daartoe een aantal argumenten aan. Zij worden hier kort besproken :

1. *Betere ouereenstemming met de rechtsheginselen en -tradities i*

Mogelijk, doch de bedoeling van de wetgever rzake was daarmee nu precies in strijd: de wet diende onmiddellijk, in haar geheel, op zoveel mogelijk huwelijken roepasselijk re zijn.

De vraag is nu of de wil van de wetgever, en in het bijzonder die van de Kamercommissie intussen gewijzigd is.

2. *Eerbiediging van de w/i van de echtgenoten i*

Dit geldt vooreerst ook in de oplossing van de heer Dillemans : wanneer men uitgaat van de veronderstelde "wil van de echtgenoten", moet men aannemen dat ook in de toekomst goederen die door erfenis, schenking of testament verkregen worden, eigen zouden moeten blijven. Onder dat regime zijn zij immers getrouwd ...

In elk geval, ook in de stelling van de continuïteit, worden dus de intenties van de partijen "verschaakt".

Doch hier is ten eerste de vraag of de partijen, met name diegene die zonder kontract getrouwd zijn, in de meeste gevallen al enige intentie hebben gehad.

De praktijk leert in elk geval dat echtgenoten zelden waren van de berekening van hun huwelijksvermogensstelsel is.

3. *Beboud van de coherentie i*

Het is inderdaad zo, dat bij voorrijdige vereffening conform artikel 1, 4° en 5°, de oude regelen dienen te worden toegepast, doch dat wordt dan ook in 4° uitdrukkelijk bepaald. En hier is een redelijke afwijking van de algemene regel van de overgangsbepalingen : aan de echtgenoten wordt toch nog de kans gegeven, a.h.w. ondanks de onmiddellijke toepasselijkheid van de wet, toch nog te vereffenen volgens het oude stelsel.

M.a.w. voor zover hier al een gebrek aan coherentie kan worden vastgesteld, is dat uitdrukkelijk door de wetgever gewild.

Overigens, wanneer men een volsreke "coherentie" regeling wilde, was er maar één mogelijkheid: de wet slechts toepasselijk laten zijn op de huwelijken die na het van kracht worden ervan worden gesloten.

N.B. — Er zijn overigens nog andere incoherenties : o.m. de toepasselijkheid op huwelijksvermogensstelsels met een andere dan de wettelijke gemeenschap ...

4. *Rechten van de schuldeisers.*

a) Vooreerst is het aantal gevallen waarin de rechten van de schuldeisers zouden kunnen in het gedrang komen zeer gering: de meeste schulden zijn immers gemeenschappelijke schulden, er is zelfs een wettelijk vermoeden in die zin.

Daarvoor verandert er voor de schuldeisers slechts dit, dat zij nu meer verhaalsmogelijkheden hebben dan vroeger, met name hebben zij nu ook de eigen goederen van de vrouw als pand.

Er zijn slechts een paar gevallen waar de verhaalsmogelijkheden van de schuldeisers verminderen:

- Handelsschulden aangegaan door één van de echtgenoten : zijn weliswaar gemeenschappelijk, doch verbinden slechts het vermogen van de echtgenoot-schuldenaar en het gemeenschappelijk vermogen.

M. Dillernans invoque à cette fin un certain nombre d'arguments, qui sont examinés ici brièvement :

1. *Meilleure concordance avec les principes et traditions juridiques ?*

C'est possible, mais l'intention du législateur en la matière était justement inverse: la loi devait s'appliquer immédiatement, dans son ensemble, à un aussi grand nombre de mariages que possible.

Il faut donc se demander maintenant si la volonté du législateur, et en particulier celle de la commission de la Chambre, a changé entre-temps.

2. *Respect de la volonté des époux?*

Cela vaut tout d'abord aussi dans la solution de M. Dillemans: si l'on se base sur la "volonté" supposée des époux, on doit admettre qu'à l'avenir également les biens acquis par succession, donation ou testament devraient demeurer propres. C'est en effet sous ce régime qu'ils sont mariés ...

Quoi qu'il en soit, même dans la thèse de la continuité, les intentions des parties sont donc "déjouées".

Toutefois, la question qui se pose avec acuité est de savoir si les parties, en l'occurrence celles qui sont mariées sans contrat, ont eu, dans la plupart des cas, une quelconque intention.

La pratique montre en tout cas que les époux connaissent rarement la signification de leur régime matrimonial.

3. *Maintien de la cohérence?*

Il est exact, en effet, qu'en cas de liquidation anticipée conformément à l'article 1, 4° et 5°, les anciennes règles doivent être appliquées; c'est d'ailleurs ce que prévoit expressément le 4°. Il s'agit d'une dérogation raisonnable à la règle générale des dispositions transitoires: les époux se voient encore conférer la possibilité, malgré le caractère immédiatement applicable de la loi, de liquider selon le régime ancien.

En d'autres mots, pour autant qu'on puisse déjà constater en l'occurrence un manque de cohérence, c'est qu'il est expressément voulu par le législateur.

D'ailleurs, si l'on avait désiré un régime parfaitement cohérent, il n'y avait qu'une seule possibilité: ne rendre la loi applicable qu'aux mariages conclus après son entrée en vigueur.

N.B. — Il y a d'ailleurs d'autres incohérences, notamment l'applicabilité aux régimes matrimoniaux avec une communauté autre que la communauté légale ...

4. *Droits des créanciers.*

a) Tout d'abord, le nombre de cas où les droits des créanciers pourraient être menacés est très réduit: en effet, la plupart des dettes sont des dettes communes et il existe même une présomption légale en ce sens.

C'est pourquoi le seul changement qui intervient pour les créanciers est qu'ils disposent à présent de plus de possibilités de recours qu'auparavant: en effet, ils ont également les biens propres de la femme comme gage.

Dans deux cas seulement les possibilités de recours diminuent:

- Les dettes commerciales contractées par un des époux sont certes communes, mais elles n'engagent que le patrimoine de l'époux débiteur et le patrimoine commun.

Onder het vroegere selsel was dar ongeveer herzelfde, voor zover het om schulden van de man ging. Her gemeenschappelijk vermogen wordr nu verminderd met de roerende goederen die de vrouw bezat van voor her huwelijk of later om niet verkregen heeft. Doch hier moge ik verwijzen naar wat ik daarover reeds geschreven heb: men gaat geen kontrakten aan met een man-handelaar op grond van de solvenrie die zou blijken uit roerende goederen die zijn vrouw zou hebben bezeten van voor het huwelijk of zou hebben geërfd tijdens het huwelijk (voor zover die al bekend zouden kunnen zijn en voor beslag varbaar zouden zijn...) doch wel op grond van her zakenvermogen van de man en zijn korrektheid in handelsrelaties.

Wanneer her nota bene handelsschulden berreft van de vrouw zijn de schuldenaars nu berer af dan vroeger: zij hadden innrers slechts de voorbehouden goederen van de vrouw ais pand, evenals de naakte eigendom van haar eigen goederen (cf. Staes, De wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten der echtgenoten, in R.W. 1957-1958, kol. 1881 e. volg., in het bijzonder kol. 1893; Delva, De bekwaamheid van de gehuwde vrouw sinds de wer van 30 april 1958, in R.W. 1958-1959, kol. 313 e, volg., in het bijzonder kol. 321-324).

- Verder is er her geval l'an de schuld uit onrechtmatige daad, voorheen, voor zover voorspuirend uit een onrechtmatige daad van de man, gemeenschappelijk; rhans eigen schuld. Men kan echter niet zeggen dat hier rechten van schuldeisers met voeren worden gerreden: de schuldeisers hebben in deze gevallen innrers helemaal niet gekontrakteerd.

Terloops: ook hier zijn de schuldeisers wegens onrechtmatige daad van de vrouw nu beter af dan vroeger.

Wanneerik heb aangehaald dar het vaak moeilijk zal zijn te bewijzen dar bepaalde roerende goederen reeds bestonden op het ogenblik van het huwelijk of afkomstig zijn van erfenis, schenking of testament, is dar enkel om aan te ronen dar de opgeworpen benadeling van de schuldeisers in nog minder gevallen zal mogelijk zijn dan men op her eerste gezicht zou kunnen denken.

b) Er is echter meer: de wergever heeft rzake de wenselijkheid om het nieuwe huwelijksvermogensregime toe te passen te maken ook op reeds gesloten huwelijken belangrijker geacht dan de rechten van de schuldeisers. En zulks niet ten onrechte waarbij ik moge verwijzen naar de elders aangesprede onrechtvaardigheid in het oude selsel.

5. Betreffende de betoetsregeling.

Het is naruurlijk zo dar de herkomst van de roerende goederen waarvan men het eigen karakter inroept zal moeten bewezen worden. Wordt dit niet bewezen, dan worden zij vermoed gemeenschappelijk te zijn.

Dat zalook in de toekomst nog in veel gevallen zo zijn.

Doch intussen is er geen reden om in die gevallen waarin her bewijs inderdaad gemakkelijk kan geleverd worden (bv. een aangifte van nalatenschap, een inventaris, een spaarboekje) het eigen karakter van de goederen niet te erkennen.

N.B. - Precies om te vermijden dar de vrouw in verband met de overgangsbepalingen zou gediscrimineerd worden, werd haar het recht gegeven om alsnog onmiddellijk de vereffening te vorderen.

6. Bestuursdaden in het gedrang.

Hier moet ik roch opnieuw verwijzen naar wat ik precies heb geschreven: volgens een ander beginsel betreffende de

Il en était à peu près de même sous le régime précédent, pour autant qu'il s'agissait de dettes du mari. A présent, cependant, le patrimoine commun est diminué des biens meubles que l'épouse possédait avant le mariage ou qu'elle a acquis ultérieurement à titre gracieux. Je voudrais cependant renvoyer en j'occurrence à ce que j'ai écrit à ce sujet: on ne conclut pas de contrats avec un mari commerçant sur la base de la solvabilité qui apparaîtrait des biens meubles que sa femme aurait possédés dès avant le mariage ou dont elle aurait hérité pendant celui-ci (pour autant qu'ils puissent déjà être connus et être susceptibles de saisie...), mais bien sur la base du patrimoine commercial du mari et de sa correction en affaires.

Il est à noter que, lorsqu'il s'agit de dettes commerciales de l'épouse, les créanciers se trouvent mieux qu'auparavant: en effet, ils n'avaient comme gage que les biens réservés de l'épouse, ainsi que la nue propriété de ses biens propres (cf. Staes, "De wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten", dans R.W. 1957-1958, col. 1881 et suiv., plus particulièrement col. 1893; Delva, "De bekwaamheid van de gehuwde vrouw sinds de wer van 30 april 1958", dans R.W. 1958-1959, col. 313 et suiv., plus particulièrement col. 323-324).

- Par ailleurs, il y a le cas de la dette provenant d'un acte délictueux: auparavant elle était commune dans la mesure où elle provenait d'un acte délictueux du mari; à présent elle devient propre. Il n'est cependant pas permis de dire: qu'en l'occurrence les « droits des créanciers » sont foulés aux pieds: en effet, dans ces cas les créanciers n'ont nullement « contracté ».

A cet égard aussi, les créanciers à raison d'un acte délictueux de l'épouse se trouvent mieux maintenant qu'auparavant.

Si j'ai signalé qu'il sera souvent difficile de prouver que certains biens meubles existaient déjà au moment du mariage ou proviennent de succession, de donation ou de testament, c'est uniquement pour montrer que l'argument selon lequel les créanciers se trouvent lésés, vaudra dans moins de cas encore qu'on aurait pu croire à première vue.

b) Il y a plus encore: le législateur a estimé en l'occurrence que l'opportunité de rendre le nouveau régime matrimonial applicable également aux mariages déjà conclus était plus importante que les droits des créanciers. U n'a pas eu tort; il est égard, qu'il me soit permis de renvoyer à l'injustice de l'ancien régime, déjà soulignée plus haut.

5. Concernant l'administration de la preuve.

Il est évident que la provenance des biens meubles dont le caractère propre est invoqué, devra être prouvée. Si cette preuve n'est pas fournie, ces biens sont censés être communs.

U en sera également ainsi à l'avenir en de nombreux cas.

U n'y a cependant entre-temps aucune raison de ne pas admettre le caractère propre de ces biens dans les cas où la preuve peut effectivement être fournie sans difficultés (par exemple une déclaration de succession, un inventaire, un livret d'épargne).

N.B. - C'est précisément en vue d'éviter que les dispositions transitoires ne soient discriminatoires à l'égard de l'épouse que le droit de réclamer immédiatement la liquidation lui a été reconnu.

6. La mise en cause d'actes d'administration.

A ce propos, je renvoie une nouvelle fois à ce que j'ai précisément écrit: conformément à un autre principe concer-

niet-retroactiviteit kunnen rechrshandelingen, eenmaal geldig verricht, niet meer ongeldig gemaakt worden: zij zijn aflopend, volledig afgehandeld. Dat heb ik gezegd. Het is als antwoord op de beweerde « incoherentie » afdoende.

Ik heb verder slechts volledigheidshalve de (door mij afge-
wezen) veronderstelling van het mogelijk ongeldig worden
van rechrshandelingen onderzocht. Dit om aan te touen dat
zelfs in deze (onmogelijke) veronderstelling slechts in een
miniem aantal gevallen er mogelijkheid van ongerijmdheid
zou kunnen zijn.

Ik heb daarbij terloops gewezen op dezelfde « ongerijmd-
heid » die bestaat in verband met artikel 224 (N.B. dwingend
recht !). Daar gaat de heer Dillemans niet op in.

7. Verwachtingen van schenkers en testators.

Men moet het echt niet ver gaan zoeken. Anders zou men
kunnen verwijzen naar diegenen die voor het van kracht
worden van de wet een testament hadden gemaakt, en dat
achteraf niet veranderen ...

Overigens is het vrijwel nooit zeker of schenkers en/of
testators het huwelijksvermogensstelsel van hun begiftigden
of legatarissen kenden. En de praktijk bewijst het tegenover-
gestelde van wat de heer Dillemans vooropstelt: in veruit de
meeste gevallen willen schenkers en/of testators dat de door
hun vernaaakte goederen persoonlijk aan de begiftigden of
legatarissen toekomen.

8. Euenricht tussen de echtgenoten.

In gelijk welk stelsel, met gelijk welke overgangsbe-
palingen, en ook zonder overgangsbepalingen, kan men het
volmaakte evenwicht nooit garanderen. Doch in het stelsel
van de wet zoals zij in 1976 werd goedgekeurd, wordt ten-
minste de gelijkheid tussen de echtgenoten r.a.v. de samen-
stelling van de vermogens tot stand gebracht.

N.B. - Waarom uitsluitend spreken van het diploma van
de man tegenover het roerend vermogen van de vrouw, en
niet omgekeerd ?

9. Uitvoerbaarheid.

Er hoeft helemaal niets gedaan te worden: de overgang
geschiedt vanzelf, en zal dan in feite bijna steeds pas prak-
tisch belang krijgen op het ogenblik van de vereffening, en
een enkele keer in geval van tenuitvoerlegging voor
schulden.

10. Bezuiaren tegen de continuïteitsoplossing.

Hier moge ik verwijzen naar mijn studie in het Rechts-
kundig Weekblad.

Het is toch duidelijk dat er wel degelijk twee stelsels naast
mekaar bestaan: voor sommige goederen geldt het ene, voor
andere, hoewel van dezelfde aard en op dezelfde wijze ver-
kregen, het andere stelsel.

Op de moeilijkheid in verband met bvb. gereedschappen
en werktuigen dienstig voor de uitoefening van een beroep
wordt niet geantwoord.

De heer Dillemans erkent overigens dat de kwestie van
de vergoedingsregeling in het continuïteitsstelsel kies is. In
werkelijkheid ware het onaantvaardbaar, de nieuwe regeling
niet op alle terugnemingen en vergoedingen, wanneer ook
het recht erop moge ontstaan zijn, toe te passen.

Er zijn trouwens nog andere ongerijmde gevolgen van het
continuïteitsstelsel: waarom moeten intellectuele rechten

nant la non-rétroactivité, les actes juridiques, une fois accom-
plis valablement, ne peuvent plus être annulés: il sont défi-
nitifs et complètement terminés. Je l'ai dit et cela constitue
une réponse suffisante à la prétendue « incohérence » qui
nous est reprochée.

Par ailleurs, ce n'est que dans le souci d'être complet que
j'ai examiné la possibilité (écartée par moi) de l'annulation
des actes juridiques. Ceci afin de démontrer que, même dans
Lette hypothèse (impossible), "l'illogisme possible ne peut
exister que dans un nombre minime de cas.

A cette occasion, j'ai signalé en passant ce même "illo-
gisme " qui existe sur le sujet de l'article 224 (N.B. droit impé-
ratif !), mais M. Dillemans n'a pas insisté sur ce point.

7. Les intentions des donateurs et testateurs.

Il ne faut pas aller trop loin. Sinon il faudrait aborder le
cas de ceux qui, avant l'entrée en vigueur de la loi, avaient
fait un testament et qui ne l'ont pas modifié par la suite ...

On ne sait d'ailleurs presque jamais avec certitude si les
donateurs et/ou testateurs connaissaient eux-mêmes le régime
matrimonial de leurs donataires ou légataires. Et la pratique
a démontré le contraire de ce que M. Dillemans avance: les
donateurs et/ou testateurs entendent, dans la plupart des cas,
que les biens légués par eux profitent personnellement aux
donataires ou légataires.

8. L'équilibre entre les époux.

Dans n'importe quel régime, avec n'importe quelles dispo-
sitions transitoires et même sans dispositions transitoires, il
est impossible de garantir un équilibre parfait. Mais le régime
instauré par la loi, telle qu'elle a été adoptée en 1976,
réalise au moins l'égalité entre les époux en ce qui concerne
la composition des patrimoines.

N.B. - Pourquoi est-il exclusivement question du diplôme
du mari par rapport au patrimoine mobilier de la femme et
non l'inverse ?

9. Force exécutoire.

Il n'y a pas lieu de faire quoi que ce soit: la transition se
fait d'elle-même et, dans la quasi-totalité des cas, elle ne
revêtira d'importance pratique qu'au moment de la liquida-
tion et, exceptionnellement, en cas d'exécution pour dettes.

10. Inconvénients du régime de continuité.

Je me réfère à ce propos à mon étude à ce sujet dans le
Rechtskundig Weekblad.

Il est quand même évident que deux régimes coexistent
effectivement: le premier s'applique à certains biens, le
second à d'autres; biens, quoique ceux-ci soient de même
nature et aient été acquis de la même manière.

Il n'est pas répondu par exemple à la difficulté à propos
des instruments de travail et outils nécessaires à l'exercice
d'une profession.

M. Dillemans reconnaît d'ailleurs que la question des
récompenses est délicate dans le régime de continuité. En
réalité, il serait inadmissible de ne pas appliquer le nouveau
régime à l'ensemble des reprises et des récompenses, quelle
que soit la date à laquelle le droit à ces reprises ou récompenses
est né.

Le régime de continuité présente d'ailleurs encore d'autres
anomalies: pourquoi, par exemple, les droits intellectuels

eigen zijn wanneer ze na het van kracht worden van de wet ontstonden, en gemeenschappelijk zoals dat voordien geschiedde?

III. - Nota van de heer Stiennon.

1. De heer Baert is voorstander van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet, zelfs voor de echrgenoten die gehuwd zijn vóór haar inwerkingtreding, met inbegrip van de regeling inzake sarnensrelling van de vermogens. Maar hij gaat te ver in zijn redenering waar hij staande houdt dat die regels van toepassing waren vanaf het begin van het huwelijk, wat er op neerkomt ze terugwerkende kracht te verlenen. Die retroactiviteit wordt door bijna alle auteurs, zelfs door hen die er voorstander van zijn — beschouwd als strijdig met de algemene beginselen van het overgangsrecht (zie Traesr, Casman en Bouckaert, Tijdschrift voor privaatrecht, 1976, blz. 974).

2. Men moet er zich rekenschap van geven dat de door de wergever aangenomen oplossing, die erin bestaat aan de grote meerderheid der echrgenoten, vanaf een bepaalde datum, een volledig nieuw stelsel op te leggen, op zichzelf reeds een radicale oplossing uitmaakt die enkel gesraagd is door de bekommernis onmiddellijk een einde te maken aan de ongelijkheid tussen man en vrouw.

Moeren de gevolgen van die verandering nog worden verzwaaard en de nieuwe regels *ex tunc* roepasselijk worden gemaakt vanaf het huwelijk alsof ze reeds uirwerking hadden op de datum van het huwelijk, tien, twintig of dertig jaar vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet?

A. Is her verbazend kan lijken dat goederen eigen of gemeenschappelijk zijn naargelang ze werden verworven vóór of na een bepaalde datum (28 september 1977) zoals in her strafrecht een feit dat op een bepaalde dag niet strafbaar was, de dag nadien een inbreuk wordt wanneer de wergever er een inbreuk van maakt, dan zal het nog meer opzien baren dat gemeenschappelijke goederen, die een grote waarde kunnen hebben (wat heeft men niet gezegd over de stijgende waarden van roerende fortuinen !), plots rerug eigen worden aan de ene of andere echtgenoot, dikwijls buiten zijn weten om wanneer hij geen navraag heeft gedaan.

De heer Baert zegt dat rekening moet worden gehouden met de wil van de echrgenoten die hier zullen begrijpen dat een op 26 september verworven goed gemeenschappelijk zou zijn (het kan alleen maar gaan om om niet verworven roerend goed of onroerend goed, die de nieuwe wet uiteraard eigen maakt). Zuller ze berer begrijpen dat goederen die sederr twintig jaar gemeenschappelijk waren, plotseling ophouden her te zijn en wordt hun wil hier miskend in al de gevallen waarin ze van plan waren die goederen, geheel of gedeeltelijk, roe te bedelen aan de langstlevende echrgenoot, in zijn hoedanigheid van in goederen gemeenschappelijke echtgenoot? Denken we maar even aan de clausules van ongelijke verdeling die werden ingevoegd in de talrijke huwelijkscontracten en die ondanks de wisseling van stelsel (krachrens de overgangsbepalingen) zullen behouden blijven, maar overbodig zouden kunnen worden!

En war gezegd van de coherentie van her systeem? In dit verband is her toch wel eigenaardig dat de heer Baert (met reden trouwens) inzake her beheer elke retroactiviteit uitsluit ondar her gaar over onder het regime van de oude wet definitief afgehandelde juridische daden die door de nieuwe wet hier kunnen getroffen worden, maar de toepassing van die fundamentele regel van het overgangsrecht weigert voor

devraient-ils être considérés comme propres lorsqu'ils sont nés après l'entrée en vigueur de la loi et communs lorsqu'ils sont nés avant?

III. - Note de M. Stiennon.

1. M. Baert se prononce pour l'application immédiate de la nouvelle loi, même aux époux mariés avant son entrée en vigueur, y compris les règles qui fixent la composition des patrimoines; mais il pousse le raisonnement trop loin en soutenant que ces règles ont été applicables dès le jour du mariage, ce qui revient à leur donner un effet rétroactif; or, cet effet rétroactif est considéré par presque tous les auteurs — même ceux qui en sont partisans — comme contraire aux principes généraux du droit transitoire (voy. Traest, Casman et Bouckaert, « Tijdschrift voor privaatrecht », 1976, p. 974).

2. Il faut se rendre compte que la solution adoptée par le législateur, qui consiste à imposer à la grande majorité des époux un régime entièrement nouveau à partir d'une certaine date, est déjà en soi une solution radicale qui ne se justifie que par le souci de mettre fin immédiatement à l'inégalité entre mari et femme.

Faut-il encore accentuer les effets de ce changement et rendre applicables les règles nouvelles *ex tunc*, à partir du mariage, comme si elles avaient été en vigueur dès la date de celui-ci, dix, vingt ou trente ans avant l'entrée en vigueur de la nouvelle loi?

S'il peut paraître étonnant que des biens soient propres ou communs suivant qu'ils ont été acquis avant ou après une certaine date (le 28 septembre 1977) — de même que, en droit pénal, un fait qui n'était pas punissable tel jour devient une infraction le lendemain si le législateur en fait une infraction — il sera plus étonnant encore de voir des biens communs, qui peuvent avoir une grande valeur (que n'a-t-on pas dit de la valeur croissante des fortunes mobilières !), redevenir tout à coup propres à l'un ou à l'autre époux, souvent à son insu, s'il ne s'est pas informé.

M. Baert a dit qu'il faut tenir compte de la volonté des époux qui ne comprendront pas que tel bien acquis le 26 septembre soit commun, et que le même bien acquis le 28 soit propre (il ne peut s'agir que de meubles acquis à titre gratuit ou de meubles que la nouvelle loi rend propres par nature). Comprendront-ils mieux que des biens qui étaient communs depuis vingt ans cessent de l'être brusquement, et leur volonté n'est-elle pas méconnue dans tous les cas où ils avaient l'intention d'attribuer ces biens en tout ou en partie à l'époux survivant, en sa qualité d'époux commun en biens? Que l'on songe aux clauses de partage inégal insérées dans beaucoup de contrats de mariage, clauses qui seront maintenues malgré le changement de régime (en vertu des dispositions transitoires) mais qui pourraient devenir sans objet!

Et que faut-il dire de la cohérence du système? A cet égard, il est tout de même étrange que, pour ce qui est de la gestion, M. Baert exclue tout effet rétroactif (à juste titre d'ailleurs), parce qu'il s'agit d'actes juridiques définitivement accomplis sous l'empire de l'ancienne loi, qui ne peuvent être affectés par la loi nouvelle, mais refuse l'application de cette règle fondamentale du droit transitoire à la

naargelang er al dan niet een huwelijkscontract bestaat en de retroactieve roepassing. Het is zeker dat de werggever de onmiddellijke toepassing heeft gewild, maar het is niet zeker dat hij de terugwerkende kracht heeft gewild.

4. Een door de heer Baert vaak aangehaald argument betreft de verschillende oorsprong gegeven aan werktuigen en gereedschappen nodig voor de uitoefening van een beroep: eigen onder het nieuwe stelsel en vroeger gemeenschappelijk.

Door die werktuigen en gereedschappen, onder voorbehoud van vergoeding, eigen te maken, heeft de wetgever in werkelijkheid enkel een strekking bevestigd die zich reeds onder het vroegere recht afspeelde. In hun commentaar op de nieuwe wet, 11112, blz. 15 tot 17, schrijven Casman en Van Look, dat zich in regensrelling met de uitdrukkelijke beschikkingen van de vroegere artikelen 140 I, I", en 1498, een rechtspraak heeft ontwikkeld die erop gericht is « beroepsvoorwerpen » als eigen te beschouwen om te vermijden dat ze later, bij de onbinding van het stelsel, zouden moeten verdeeld worden. Men kon inderdaad, onder voorbehoud van vergoeding, die persoonlijke werktuigen en gereedschappen (door een van de echtgenoten gebruikt voor zijn beroep) als roerend goed van persoonlijke aard - en bijgevolg eigen - beschouwen (zie Renauld, « Droit patrimonial de la famille », I, n° 85?). De door de heer Baert aan de zaak geslede anomalie vervalst dan ook of boert aan belangrijkheid in.

Het is trouwens uitzonderlijk dat een echtgenoot gedurende de hele tijd van het huwelijk dezelfde werktuigen behoudt, behalve wanneer het om zeer kostbare installaties gaat (ordinaror, kabinet voor tandheelkunde, optische instrumenten). Het zal dan ook zelden voorkomen dat een van de echtgenoten twee soorten werktuigen bezit, de ene eigen (aangemaakt na 28 september 1977), de andere gemeenschappelijk.

5. Daarop volgen, in het betoog van de heer Baert, de argumenten die hij puurt uit de al of niet « onbillijkheid » of « ongerijmdheid » van sommige oplossingen. Die argumenten hebben slechts een beredelijke waarde, aangezien het in een bepaald geval billijk en redelijk is, in een ander geval ophoudt het te zijn.

In verband met de « onbillijkheid » die in de door de heer Baert aangeprezen retroactiviteit kan schuilen, kan worden verwezen naar het door de heer Weyts in het R.W. 1976-1977, kol. 944-945 gepubliceerd artikel en naar het voorbeeld dat hij aanhaalt in verband met de handelszaak die opnieuw wordt, terwijl deze, vanaf het begin van het huwelijk, gemeenschappelijk goed was en beide echtgenoten tot de uitbating ervan hebben bijgedragen. Over het algemeen kan worden gezegd, aldus de heer Weyts, dat het behoud van het vroegere stelsel wenselijk is in al de gevallen van echtgenoten die over belangrijke roerende goederen beschikken die ze gemeenschappelijk willen houden, renz, zo zegt hij, de retroactieve werking wordt uitgesloten.

Onder n° 12 van zijn nota heeft de heer Baert her bij het rechte eind waar hij vooropstelt dat de retroactiviteit niet noodzakelijk schade zal berokkenen aan de schuldeisers die met de man als hoofd van de gemeenschap hebben gecontracteerd, noch aan de schuldeisers van gemeenschappelijk aangegane schulden in het algemeen, alhoewel het in zekere gevallen kan voorkomen dat die schuldeisers een deel van hun onderpand verliezen wanneer de schuldinlossing niet verhaalbaar is op de drie vermogens (cf. art. 1414).

Zuiver logisch gezien, kan nochtans uit die verhouding, of liever die voorspelling, dat de schuldeisers van gemeenschap-

ten a ou non du contrat de mariage, et l'application rétroactive. Il est certain que le législateur a voulu l'application immédiate, mais il n'est pas certain qu'il ait voulu l'effet rétroactif.

4. Un argument fréquemment utilisé par M. Baert est celui qu'il tire du sort différent des outils et instruments de travail propres sous le nouveau régime, alors qu'ils étaient autrefois des biens communs.

En réalité, le législateur, en faisant de ces outils et instruments des biens propres, sous réserve de récompense, n'a fait que confirmer une tendance qui s'était déjà manifestée sous l'ancien droit. Casman et Van Look, dans leur commentaire de la nouvelle loi, HU2, pages 15 à 17, écrivent que, l'encontre des dispositions formelles des anciens articles 140 I, I", et 1498, s'est développée une jurisprudence tendant à considérer les « objets professionnels » (beroeppvoorwerpen) comme propres, pour éviter qu'ils ne doivent être partagés à la dissolution du régime. On pouvait en effet considérer ces outils et instruments de travail personnels (utilisés par un des époux dans l'exercice de sa profession) comme des meubles à caractère personnel - et donc des biens propres - sous réserve de récompense (voir Renauld, Droit patrimonial de la famille, I, n° 857). Dès lors, l'anomalie dénoncée par M. Baert disparaît ou perd de son importance.

D'ailleurs, il est rare qu'un époux conserve pendant toute la durée du mariage les mêmes instruments de travail, sauf lorsqu'il s'agit d'installations très coûteuses (ordinateur, cabinet dentaire, instruments d'optique). Il n'arrivera donc que rarement qu'un époux ait deux sortes d'instruments de travail, les uns propres (acquis après le 28 septembre 1977), les autres communs.

5. Viennent ensuite, dans l'exposé de M. Baert, les arguments tirés de l'équité et du caractère raisonnable ou non de certaines solutions. Ces arguments n'ont jamais qu'une valeur relative, car ce qui est raisonnable et juste dans tel cas peut cesser de l'être dans un autre cas.

Sur le caractère inéquitable que peut avoir la rétroactivité prônée par M. Baert on peut se référer à l'article publié par M. Weyts dans R.W. 1976-1977, col. 944-945, et à l'exemple qu'il donne du fonds de commerce qui redevient propre alors que, depuis le mariage, c'était un bien commun et que les deux époux ont collaboré à son exploitation. D'une manière générale, écrit M. Weyts, on peut dire que le maintien de l'ancien régime est souhaitable dans tous les cas d'époux qui possèdent d'importants biens meubles qu'ils veulent laisser dans la communauté à moins, dit-il, d'exclure la rétroactivité.

Au n° 12 de sa note, M. Baert a raison d'écrire que la rétroactivité ne nuira pas nécessairement aux créanciers qui ont traité avec le mari-chef de la communauté et aux créanciers de dettes communes en général, bien qu'il puisse arriver dans certains cas que ces créanciers perdent une partie de leur gage lorsque le paiement de la dette ne peut être poursuivi sur les trois patrimoines (cf. art. 1414).

Cependant, en pure logique, on ne peut tirer de cette constatation, ou plutôt de cette prédiction, que les créanciers

pelijke schulden niet henudech! zullen worden, geen argument voor of tegen de retroactiviteit worden afgeleid. Het is nochtans noodzakelijk een onderscheid te maken tussen die schuldeisers (die schuldeisers van het gemeenschappelijk vermogen zullen blijven) en de schuldeisers van vóór het huwelijk aangegane schulden die in het stelsel Baert opnieuw eigen schulden worden (krachrens artikel 1406). Deze laatste schuldeisers lopen in sommige gevallen groot gevaar elk verhaal te verliezen. Herinneren we eraan dat in artikel 1409, 1°, van het Burgerlijk Wetboek van 1804 wordt bepaald dat de gemeenschap, wat de lasten betreft, alle onroerende schulden omvat die ten laste waren van de echtgenoten op de dag van voltrekking van hun huwelijk (bv. een lening die de toekomstige echtgenoot zou hebben aangegaan met het oog op het aanschaffen van een pand). Meent men nu dat wanneer die schulden opnieuw eigen worden, er zich geen gevallen zullen voordoen waarin de schuldeisers voor verrassingen zullen komen te staan?

6. Een ander aspect van de kwestie, dat moet worden benadrukt, is dat van de bewijsvoering.

Als men wil dat sommige vermogensbestanddelen (roerende) afkomstig van erfenis, schenking of testament, of die reeds op het ogenblik van het aangaan van het huwelijk bestonden, opnieuw eigen worden, moeten de echtgenoten noodzakelijkerwijze de afkomst of de oorsprong van hun verwerving kunnen bewijzen en zowel de heer Baert (R.W., kolom 2252) als de heer Dillemaans menen dat de echtgenoten vaak zullen verzuimd hebben het bewijs van de herkomst van het roerend goed te bewijzen zodat deze vermoed zullen worden gemeenschappelijk te zijn.

Kan hieruit een argument worden gehaald pro of contra de telugwerkende kracht?

Het schijnt van niet: de enige conclusie die uit de opmerking betreffende de bewijsvoering kan worden getrokken is dat, zelfs wanneer men de retroactiviteit aanvaardt, deze dikwijls zonder roepassing zal blijven, vooral voor hen die al lang getrouwd zijn. Wellicht had men de echtgenoten op het ogenblik van de automatische verandering van stelsel "en inventaris van hun roerende goederen moeten opleggen (er zij aan herinnerd dat de subcommissie voor de Justitie van de Senaat deze oplossing, bij gebrek aan vereffening, had overwogen). Maar die inventaris had 111 kunnen voorzien in de ontstentenis van een vroeger bewijs (inventaris in het huwelijkscontract, aangifte van nalenschap e.a.). Die oplossing zou trouwens onuitvoerbaar geweest zijn gelet op het groot aantal gehuwden zonder contract.

7. Tenslotte is er het probleem van de vereffening van het stelsel: de heer Baert beweert dat het niet opgaat de echtgenoten of hun notarissen, de rechters of de advocaten te verplichten over te gaan tot de vereffening van een gemeenschap volgens regels die sinds lang niet meer bestaan. Men kan hierop reeds antwoorden dat ze in elk geval rekening zullen moeten houden met die "ingetrokken" reglementering bij de vereffening van sommige conventionele stelsels. Maar wat de wettelijke regimes aangaat schijnt het argument van de heer Baert me onjuist, aangezien hier uitsluitend de vereffeningregels van het nieuwe regime zullen worden toegepast; sinds het einde van de overgangperiode mogen de vroegere beschikkingen niet langer worden toegepast.

In tegenstelling met wat de heer Baert beweert (kol. 2255, 6° lid) "naast elkaar twee huwelijksvermogensregimes in stand houden" is het uitsluitend twee stelsels naast elkaar in stand te houden aangezien al de goederen aan dezelfde regels van beheer, vereffening en verdeling zullen onderworpen zijn. Het zou er anders aan toe gaan in geval van overgang van de gemeenschap naar de scheiding van

de dettes communes ne seront pas lésés, aucun argument pour ou contre la rétroactivité. Il est nécessaire toutefois de faire une distinction entre ces créanciers (qui resteront des créanciers du patrimoine commun) et les créanciers de dettes antérieures au mariage qui, dans le système de M. Baert, redeviennent des dettes propres (en vertu de l'article 1406). Ces créanciers-ci risquent fort, dans certains cas, de perdre tout recours. Rappelons que l'article 1409, 1°, du Code civil de 1804 mettait à charge de la communauté toutes les dettes mobilières dont les époux étaient grevés au jour de la célébration du mariage (par exemple, un emprunt que le futur mari aurait contracté en vue d'acquiescer un immeuble). Croit-on que, si ces dettes redeviennent propres, il n'y aura pas des cas où les créanciers auront des surprises?

6. Un autre aspect de la question qui mérite d'être souligné est celui de la preuve.

Si l'on veut que certains biens (les meubles) acquis par succession, donation ou testament, ou acquis avant le mariage redeviennent des biens propres, il est nécessaire que les époux puissent prouver leur provenance ou la date de leur acquisition et tant M. Baert (R.W., col. 2252) que M. Dillemaans sont d'avis que souvent les époux auront négligé de conserver la preuve de l'origine des meubles, de sorte que ceux-ci seront présumés communs.

Peut-on en tirer argument pour ou contre l'effet rétroactif?

Il semble que non: la seule conclusion que l'on puisse tirer de cette observation relative à la preuve c'est que, même si on admet l'effet rétroactif, il restera souvent sans application, surtout pour ceux qui sont mariés depuis longtemps. Peut-être aurait-il fallu imposer aux époux, au moment du changement automatique de régime, un inventaire de leurs biens meubles (rappelons que la Sous-Commission de la Justice du Sénat avait envisagé cette solution, à défaut de liquidation) mais cet inventaire n'aurait pu suppléer au défaut de preuve antérieure (inventaire dans le contrat de mariage, déclaration de succession, ou autre) et d'ailleurs cette solution serait impraticable, en raison du nombre élevé de gens mariés sans contrat.

7. En dernier lieu, il y a le problème de la liquidation du régime: M. Baert soutient qu'il est déraisonnable d'obliger les époux ou leur notaire, les juges ou les avocats, de procéder à la liquidation d'une communauté en appliquant des règles abrogées depuis longtemps. On peut déjà répondre à cela qu'ils devront de toute façon tenir compte de ces règles "abrogées" pour la liquidation de certains régimes conventionnels. Mais, pour les régimes légaux, l'argument de M. Baert me paraît inexact, car les règles de la liquidation seront exclusivement celles du nouveau régime; depuis la fin de la période transitoire, il ne peut plus être fait application des dispositions antérieures.

Contrairement à ce que M. Baert écrit (col. 2255, 6° alinéa) "naast elkaar twee huwelijksvermogensregimes in stand houden", il est exclu de faire coexister deux régimes puisque tous les biens des époux seront soumis aux mêmes règles de gestion, liquidation et partage. Il en irait autrement en cas de passage de la communauté à la séparation, sans liquidation de la communauté! Il est seulement vrai qu'il faudra

goederen zonder vereffening van de gemeenschap. Blijf alleen maar dar, om de samenstelling van de vermogens vast te stellen, verschillende regels zullen worden toegepast naargelang van de datum van de verwerving van de goederen (zie Dillernans, *Huwelijksvermogensrecht*, blz. 196). Volgens mij kan hieruit geenszins worden afgeleid dat de echtgenoten aan twee verschillende regimes zullen onderworpen zijn en is het verkeerd van een dubbele vereffening (n° 15) te gewagen.

8. Men kan besluiten dat de door de heer Baert verdedigde these niet kan sloven op enig argument uitgaande van billijkheid, evenwicht van aanwezige belangen of juridische veiligheid.

De juridische veiligheid eist dat de samenstelling van de vermogens niet *ex tunc* wordt gewijzigd: wat eens gemeenschappelijk was moet gemeenschappelijk blijven (behalve vrijwillige wijziging van het huwelijksvermogensstelsel met algehele of gedeeltelijke vereffening van het vroegere regime), zoals ook de vroegere besruursdaden geldig moeten blijven, uitgenomen in geval van bedrog.

De billijkheid en het evenwicht van de belangen van de echtgenoten zullen evenveel, zonder nog meer, te lijden hebben onder de retroactieve wijziging van de samenstelling van de vermogens als onder de onzekerheid — onvermijdelijk in geval van wijziging van het wettelijk stelsel — dat goederen eigen of gemeenschappelijk zullen zijn naargelang van de datum van hun verwerving; bijzonder in de nogal rijke gevallen waarin de echtgenoten gewild het wettelijk stelsel hebben „aangenomen“ (door zich te onthouden van het afsluiten van een huwelijkscontract) zodat sommige goederen in de gemeenschap worden opgenomen en, voor ten minste de helft, aan de langstlevende echtgenoot zouden worden toebedeeld. In dit verband moet worden onderscheiden dat de rechten die deze laatste mag hopen te vinden in de verdeling van een min of meer uitgebreide gemeenschap, altijd meer gewaarborgd en gemakkelijker te beschermen zullen zijn dan de rechten van erfopvolging, zelfs indien deze van reservataire aard zijn.

Is het reuslort zo zeker dat de Commissie voor de Justitie van de Kamer uitdrukkelijk geopteerd heeft voor de door de heer Baert verdedigde these? Als het zo is dat de Senaat het probleem als dusdanig niet bewust heeft onderkend (misschien mer uitzondering van de vroegere subcommissie voor de Justitie waarvan de voorstellen, op het vlak van overgangsbepalingen, werden geweerd), dan valt het te verwachten dat de Commissie voor de Justitie van de Kamer de nodige tijd heeft gehad om er een diepgaand onderzoek aan te wijden, zodat ze zich niet gebonden hoeft te voelen door een vroegere beslissing.

In punt 9 van zijn uiteenzetting (kol. 2249) haalt de heer Baert zijn eigen verslag aan en men kan hem niet tegenspreken waar hij beweert (onderaan kol. 2248) dat het probleem in de commissie (van de Kamer) uitdrukkelijk was geseld.

Volgens mij is nochtan het enige probleem dat langdurig werd besproken dat van de vereffening en de gevolgen ervan wanneer de echtgenoten gebruik maken van de mogelijkheid de gemeenschap of de vennootschap mer aanwinsten te vereffenen (volgens de vroegere regelen van het Burgerlijk Wetboek).

In dit geval zijn ze na vereffening (1) onderworpen (artikel 1, 6°, van de overgangsbepalingen) aan al de regelen van het nieuwe wettelijk regime en „herbeginnen“ ze mer een tot nul herleidde gemeenschap. Dit werd gezegd en goedgekeurd. Sommige commissieleden (onder meer de heer Claes) hebben zich nochtan afgevraagd of de echtgenoten niet

toepassen, voor bepalen de samenstelling van de patrimonies, de regels verschillende volgens de datum van de verwerving van de goederen (zie Dillernans, *Huwelijksvermogensrecht*, p. 196). Het n° 15 resulteert nimmer, volgens mij, dat de echtgenoten zullen worden onderworpen aan twee regimes verschillende, en het is fout te spreken (n° 15) van een dubbele vereffening.

8. Het is toegestaan te concluderen door te spreken dat de these van M. Baert niet kan worden gebaseerd op enig argument afgeleid van de billijkheid, de balans van aanwezige belangen of de juridische veiligheid.

De juridische veiligheid eist dat de samenstelling van de patrimonies niet *ex tunc* wordt gewijzigd: wat eens gemeenschappelijk was moet gemeenschappelijk blijven (behalve vrijwillige wijziging van het huwelijksvermogensstelsel met algehele of gedeeltelijke vereffening van het vroegere regime), zoals ook de vroegere besruursdaden geldig moeten blijven, uitgenomen in geval van bedrog.

De billijkheid en de balans van de belangen van de echtgenoten zullen evenveel, zonder nog meer, te lijden hebben onder de retroactieve wijziging van de samenstelling van de vermogens als onder de onzekerheid — onvermijdelijk in geval van wijziging van het wettelijk stelsel — dat goederen eigen of gemeenschappelijk zullen zijn naargelang van de datum van hun verwerving; bijzonder in de nogal rijke gevallen waarin de echtgenoten gewild het wettelijk stelsel hebben „aangenomen“ (door zich te onthouden van het afsluiten van een huwelijkscontract) zodat sommige goederen in de gemeenschap worden opgenomen en, voor ten minste de helft, aan de langstlevende echtgenoot zouden worden toebedeeld. In dit verband moet worden onderscheiden dat de rechten die deze laatste mag hopen te vinden in de verdeling van een min of meer uitgebreide gemeenschap, altijd meer gewaarborgd en gemakkelijker te beschermen zullen zijn dan de rechten van erfopvolging, zelfs indien deze van reservataire aard zijn.

Eindelijk, is het reuslort zo zeker dat de Commissie voor de Justitie van de Kamer uitdrukkelijk geopteerd heeft voor de door de heer Baert verdedigde these? Als het zo is dat de Senaat het probleem als dusdanig niet bewust heeft onderkend (misschien mer uitzondering van de vroegere subcommissie voor de Justitie waarvan de voorstellen, op het vlak van overgangsbepalingen, werden geweerd), dan valt het te verwachten dat de Commissie voor de Justitie van de Kamer de nodige tijd heeft gehad om er een diepgaand onderzoek aan te wijden, zodat ze zich niet gebonden hoeft te voelen door een vroegere beslissing.

In punt 9 van zijn uiteenzetting (kol. 2249) haalt de heer Baert zijn eigen verslag aan en men kan hem niet tegenspreken waar hij beweert (onderaan kol. 2248) dat het probleem in de commissie (van de Kamer) uitdrukkelijk was geseld.

Volgens mij is nochtan het enige probleem dat langdurig werd besproken dat van de vereffening en de gevolgen ervan wanneer de echtgenoten gebruik maken van de mogelijkheid de gemeenschap of de vennootschap mer aanwinsten te vereffenen (volgens de vroegere regelen van het Burgerlijk Wetboek).

In dit geval zijn ze na vereffening (1) onderworpen (artikel 1, 6°, van de overgangsbepalingen) aan al de regelen van het nieuwe wettelijk regime en „herbeginnen“ ze mer een tot nul herleidde gemeenschap. Dit werd gezegd en goedgekeurd. Sommige commissieleden (onder meer de heer Claes) hebben zich nochtan afgevraagd of de echtgenoten niet

(1) Contra Heyvaert, verder geciteerd.

(2) Contra HCY 336, cité plus loin.

geheel of gedeeltematig in onverdeeldheid konden blijven. Hierop volgde een nogal verward debat; sommigen waren van oordeel dat de vereffening volledig moest zijn; anderen replikeerden dat men de echtgenoten niet kon verplichten gemeenschappelijke goederen die niet «gemakkelijk» te verdelen zijn, te verkopen, maar dat die goederen dan onverdeeld bezit bleven (?).

Samengevat haalt de heer Baert zijn voornaamste argument uit de toepassing, onmiddellijk en van rechtswege, van de nieuwe artikelen van het wettelijke regime op de echtgenoten die geen verklaring van behoud afleggen (in het bijzonder 1399 en 1406). Die artikelen moeten volgens hem worden beschouwd als van roepassing geweest zijnde op de echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel, vanaf het ogenblik van het aangaan van het huwelijk, met als gevolg dat de goederen die ze de dag van het huwelijk bezaten, eigen blijven (opnieuweworden geworden in het geval van roerende goederen) evenals de gedurende het huwelijk om niet verworven goederen - op voorwaarde dat het bewijs inzake hun herkomst kan worden aangevoerd.

Dit is evenwel slechts een mogelijke, maar geenszins noodzakelijke interpretatie van de wil van de wetgever. De teksten leggen die interpretatie niet op.

Wat de heer Baert ook moge zeggen, de wil van de wetgever werd niet duidelijk geuit, zelfs niet in de Kamer waar het probleem slechts vluchtig werd aangeraakt. Met de bewering dat de tekst zonder enige twijfel weergeeft wat door de wetgever werd gewild, gaat men te ver.

Op 29 november 1977 werden amendementen ingediend door de heer Uyttendaele, in hoofddoel om uitdrukkelijk te bepalen dat in het kader van de omstrede overgangsbepalingen ook de samensrelling van de vermogens onder de terugwerkende kracht (=onmiddellijke toepasselijkheid van de nieuwe wet) valt, in subsidiaire orde, en voor zover de commissie een andere mening zou toegedaan zijn, om de niet-teruwerkende kracht duidelijker dan in het ontwerp vast te stellen.

Dat is de stand van zaken wanneer het ontwerp opnieuw door de commissie wordt besproken op 21 december 1977.

Tijdens deze vergadering wordt eerst door de Regeringsafgevaardigde de door hem opgestelde nota uitvoerig toegelicht, Uw verslaggever moge naar de nota zelf verwijzen, zoals die hierboven volledig werd afgedrukt.

Hierop volgt een uitvoerige bespreking.

De heer Uyttendaele licht zijn amendementen toe.

Hij heeft gepoogd in zijn amendementen de twee srellingen duidelijk en zonder enige mogelijkheid van twijfel te formuleren.

Hij voegt er echter aan toe dat hij het niet eens kan zijn met de stelling van de Senaat en akkoord gaat met de stelling van de verslaggever.

Doch hij wil vooreerst volkomen zekerheid, en wenst daarom dat de commissie zich duidelijk zou uitspreken, waartoe zij door zijn amendementen de kans krijgt. Hij wil in de tweede plaats de aandacht van de echtgenoten erop vestigen dat zij in een ander regime dan het oorspronkelijk aangenomen kunnen terecht komen.

Ten aanzien van de uiteenzetting van de Regeringsafgevaardigde, verwijst de verslaggever naar enkele punten uit zijn nota ter beantwoording van de nota Dillemans.

Hij beklemtoont dat in zijn verslag (Stuk n° 869/3, 1975-1976) niet slechts zijn persoonlijke mening wordt weergegeven, doch dat duidelijk blijkt dat dit verslag de stelling van heel de commissie, na bespreking, weergeeft.

rester dans l'indivision. Il s'en est suivi un débat assez confus, certains estimant que la liquidation doit être complète, d'autres répondant qu'on ne peut obliger les époux à vendre les biens communs qui ne sont pas « commodément » partageables, mais que ces biens deviendraient alors indivis (?).

En résumé M. Baert tire son principal argument de l'application immédiate et de plein droit des nouveaux articles du régime légal aux époux qui ne font pas de déclaration de maintien (en particulier 1399 et 1406). Ces articles doivent, selon lui, être considérés comme ayant été applicables aux époux mariés sous le régime légal dès la célébration du mariage, avec cette conséquence que les biens qu'ils possédaient le jour du mariage sont restés propres (redeviennent propres, dans le cas des meubles) de même que les biens acquis à titre gratuit pendant le mariage - à condition que la preuve de leur origine puisse être rapportée.

Ceci n'est pourtant qu'une interprétation possible mais nullement nécessaire de la volonté du législateur. Les textes n'imposent pas cette interprétation.

Quoi qu'en dise M. Baert, la volonté du législateur ne s'est pas clairement exprimée, pas même à la Chambre où le problème n'a été qu'entrevu. Dire que le texte exprime sans aucun doute ce que le législateur a voulu, c'est aller trop loin.

M. Uyttendaele a présenté, le 29 novembre 1977, des amendements en ordre principal afin de déterminer expressément que la composition des patrimoines est également soumise à l'effet rétroactif (applicabilité immédiate) de la nouvelle loi dans le cadre des dispositions transitoires en question et, en ordre subsidiaire, dans le cas où la commission serait d'un avis différent, afin de mieux établir l'absence d'effet rétroactif que ne le fait le projet.

Telle est la situation lorsque la commission reprend l'examen du projet le 21 décembre 1977.

Au cours de cette réunion, le délégué du Gouvernement commente en détail la note qu'il a rédigée. Votre rapporteur vous prie de vous référer à cette note dont le texte intégral a été repris ci-avant.

Une ample discussion s'ensuit.

M. Uyttendaele commente ses amendements.

Il s'est efforcé d'y formuler les deux positions d'une manière claire et sans équivoque possible.

Il ajoute toutefois qu'il ne peut accepter la position du Sénat et qu'il se rallie à celle du rapporteur.

Il désire cependant tout d'abord obtenir une entière certitude et souhaite que la Commission se prononce clairement ainsi que ses amendements le lui permettent. Il désire en second lieu attirer l'attention des époux sur le fait qu'ils peuvent se retrouver soumis à un autre régime que celui qu'ils avaient adopté à l'origine.

A propos de l'exposé du délégué du Gouvernement, le rapporteur fait référence à certains points de la note qu'il a rédigée en réponse à la note de M. Dillemans.

Il souligne que son rapport (Doc. n° 869/3, 1975-1976) n'exprime pas seulement son point de vue personnel, mais bien celui de l'ensemble de la commission après discussion.

Wat de wil van de echtgenoten berreft, laat hij opmerken dat ook op het stuk van het bestuur de nieuwe wet van de wil van de echtgenoten afwijkt en de logische consequentie dan zou moeten zijn de gehele wet enkel te laten gelden voor huwelijken gesloten na 28 september 1977.

De verslaggever verwijst naar zijn nota waarin gehandeld wordt over het probleem van de schuldeisers, wier onderpand in de meeste gevallen groter wordt - terwijl de wet hoe dan ook de voorkeur heeft willen geven aan de echtgenoten - de rechten van de langstlevende echtgenoot, het probleem van de schenkers of restanten, en het probleem van de coherentie van het hele systeem ten aanzien van vroeger gesloten huwelijken.

Hij is het eens met het eerste amendement in hoofdde van de heer Uyttendaele.

Hij meent echter dat het in feite gaat om een werkelijke interpretatie van de voorgestelde wijzigingen, die dus niet als echte wijzigingen kunnen beschouwd worden.

Het amendement van de heer Uyttendaele zou in elk geval elke rechtsonzekerheid wegnemen.

De heer Uyttendaele is het hiermee eens, en stelt voor in zijn amendement de woorden «en aan de artikelen 1427 tot 1450» weg te laten, daar deze artikelen in elk geval onmiddellijk toepasselijk zijn.

De heer Uyttendaele trekt zijn amendement in bijkomende orde in.

Een lid verklaart zich te kunnen aansluiten bij de argumentatie van de verslaggever, maar laat opmerken dat de Senaat allicht de stelling van de Kamer niet zal aanvaarden, en dat het belangrijks uiteindelijk is een einde te maken aan de rechtsonzekerheid; wanneer nu de stemmen van Kamer en Senaat diametraal tegenover elkaar komen te staan, blijft de onzekerheid bestaan. Dan ware het flog beren het ontwerp gewoon te verwerpen.

Daarop wordt geantwoord dat het amendement van de heer Uyttendaele in elk geval meer zekerheid brengt dan de huidige tekst.

Een ander lid herinnert aan de belofte die bij het toestand komen van de wet door de Regering werd gedaan, om een betrouwbare brochure ter beschikking van de rechtsonderhorigen te stellen.

De verslaggever laat nog opmerken dat er oorspronkelijk geen onzekerheid bestond, en dat de meeste auteurs dezelfde stelling verdedigden als de Kamer. Blijkbaar is men in sommige, bepaaldelijk notariële kringen geschrokken van het verstrekking karakter van de wet.

Hij wijst er overigens op dat ook andere bepalingen van de wet van 14 juli 1976 tot berusting aanleiding zullen geven en dat heraan de rechtspraak behoort die op te lossen.

Een lid vraagt of het niet beter zou zijn her hele probleem samen met de Senaatscommissie te bespreken, reende zo mogelijk tot een akkoord te komen.

De Regeringsafgevaardigde legt nogmaals de nadruk op het belang van de rechtzekerheid. Hij meent dat de bedoeling alleen is geweest, de regelen betreffende het bestuur onmiddellijk toepasselijk te maken, niet die betreffende de samenstelling van de vermogens. Hij wijst er terloops op dat er bijna geen interpretatieve wetten betreffende het Burgerlijk Wetboek bestaan.

Hij erkent dat over het algemeen de situatie van de schuldeisers niet is verslechterd, maar meent dat sommigen toch voor verrassingen zullen komen te staan.

Hij meent dat de amendementen van de heer Uyttendaele nog verder gaan dan datgene wat tot nu toe aan de orde was, met name de samenstelling van de vermogens.

En ce qui concerne la volonté des époux, il fait observer que la nouvelle loi déroge également à la volonté des époux quant à l'administration et que, logiquement, l'ensemble de la loi ne devrait s'appliquer qu'aux mariages contractés après le 28 septembre 1977.

Le rapporteur se réfère à sa note en ce qui concerne le problème des créanciers dont le gage se trouve en général accru, alors que la loi a voulu accorder la préférence aux époux, les droits de l'époux survivant, le problème des donateurs et des testateurs, ainsi que le problème de la cohérence de l'ensemble du système vis-à-vis des mariages contractés antérieurement.

Il est d'accord avec le premier amendement en ordre principal de M. Uyttendaele.

Il estime toutefois qu'il s'agit d'une interprétation légale des modifications proposées et non de modifications proprement dites.

L'amendement de M. Uyttendaele éliminerait en tout état de cause toute insécurité juridique.

M. Uyttendaele est d'accord et propose de supprimer, dans son amendement, les mots «ainsi qu'aux articles 1427 à 1450», étant donné que ces articles sont de toute manière d'application immédiate.

M. Uyttendaele retire l'amendement qu'il a présenté en ordre subsidiaire.

Un autre membre déclare qu'il se rallie à l'argumentation du rapporteur, mais il fait remarquer que le Sénat n'acceptera vraisemblablement pas la position de la Chambre et que l'essentiel est, en fin de compte, de lever l'insécurité juridique. Si les positions de la Chambre et du Sénat étaient diamétralement opposées, l'insécurité se maintiendrait. Il serait alors préférable de rejeter purement et simplement le projet.

Il est répondu que l'amendement de M. Uyttendaele apporte en tout cas une plus grande sécurité que le texte actuel.

Un autre membre rappelle que le Gouvernement avait promis lors de l'élaboration de la loi qu'une brochure pratique serait mise à la disposition des justiciables.

Le rapporteur fait observer qu'il n'existait aucune insécurité à l'origine et que la plupart des auteurs défendaient le même point de vue que la Chambre. Certains milieux notariaux ont apparemment été effrayés par la très grande portée de la loi.

Il souligne, en outre, que d'autres dispositions de la loi du 14 juillet 1976 donneront lieu à des controverses qu'il appartiendra à la jurisprudence de trancher.

Un membre demande s'il ne serait pas préférable de discuter l'ensemble du problème conjointement avec la commission du Sénat, afin d'aboutir si possible à un accord.

Le délégué du Gouvernement met une fois de plus l'accent sur l'importance de la sécurité juridique. Il estime que la seule intention a été celle de rendre immédiatement applicables les règles relatives à l'administration et non celles qui concernent la composition des patrimoines. Il signale incidemment qu'il n'existe presque pas de lois interprétatives concernant le Code civil.

Il reconnaît qu'en général la situation des créanciers n'empirera pas mais il estime que certains éprouveront néanmoins des surprises.

Il estime que les amendements de M. Uyttendaele vont encore au-delà de ce qui était en jeu jusqu'à présent, en l'occurrence : la composition des patrimoines.

Hierop antwoordt de verslaggever dat bvb. terzake van wederbelegging de wet eigenlijk alleen maar de bestaande rechtspraak en rechtsleer in grote mate bekrachtigt.

Een lid verwijst naar de rol van de vrouwenorganisaties bij het tot stand komen van de wet van 14 juli 1976, en deelt mee dat deze weliswaar niet akkoord gaan om het oude stelsel opnieuw van toepassing te laten worden, maar om praktische redenen en wegens de noodzakelijkheid van rechtzekerheid voorstellen het stelsel van de Senaat te aanvaarden. Het lid dringt erop aan dat, wat ook het resultaat moge zijn, aan de rechsronderhorigen meer informatie zou worden versrekr.

De Minister van justitie herinnert eraan dat het ontwerp sinds juni 1977 in de Kamercommissie aanhangig is, en dat men nog niet tot een oplossing is gekomen. Hoewel het hier over een parlementair initiatief gaat, meent hij dat dringend een beslissing dient te vallen om een einde te maken aan de rechtsonzekerheid.

Hij zou met het oog daarop akkoord gaan met een overleg tussen de commissies van Kamer en Senaat.

De Voorzitter vat de mogelijkheden samen:

1° het ontwerp verworpen, uitgaande van de stelling dat de tekst duidelijk terugwerkende kracht heeft;

2° de terugwerkende kracht uitsluiten door het ontwerp aan te nemen;

3° voor een maximum aan rechtzekerheid zorgen door de amendementen van de heer Uytendaele te aanvaarden, en aldus de retroactiviteit uitsluitend te bevestigen;

4° overleg tussen enkele leden van de commissie van de Kamer en van de Senaat daaronder.

De meeste leden zijn van oordeel dat een bespreking tussen leden van de twee commissies tot niets zal dienen. Deze oplossing wordt dan ook door de Kamercommissie verworpen.

Bespreking van het artikel en stemmen

1. Amendement in hoofddeel op § 1.

In dit amendement worden de woorden "en aan de artikelen 1427 tot 1450" weggelaten.

De auteur van het amendement onderschreeft dat deze artikelen de onbinding en vereffening van het werkelijk stelsel betreffen, en dus net zoals die betreffende het bestuur van rechtswege onmiddellijk toepasselijk zijn.

Het blijkt onmogelijk de wet te veranderen in een "interpretatieve wet" daar de tekst wordt gewijzigd. Doch de bedoeling is wel degelijk en uitsluitend een interpretatie te geven van de bestaande tekst en van de wil van de wetgever, om elke twijfel weg te nemen.

Het aldus gewijzigde amendement wordt aangenomen met 7 tegen 5 stemmen en 1 onthouding.

2. Amendement op § 2.

Ook hier worden de woorden "en van de artikelen 1427 tot 1450" om dezelfde reden weggelaten.

Het amendement wordt aangenomen met 7 tegen 5 stemmen en 1 onthouding.

3. Bespreking van § 3.

De commissie is van oordeel dat men voor § 3 even ver moet gaan als voor § 2.

A ce propos, le rapporteur répond qu'en matière de remploi par exemple, la loi ne fait, en pratique, que ratifier dans une large mesure la jurisprudence et la doctrine existantes.

Un membre rappelle le rôle des organisations féminines dans la genèse de la loi du 14 juillet 1976 et signale que ces organisations, bien qu'elles ne soient pas d'accord de rendre l'ancien régime à nouveau applicable, proposent, pour des raisons pratiques et en raison de la nécessité de la sécurité juridique, d'adopter le régime proposé par le Sénat. Le membre insiste pour que les justiciables puissent recevoir plus d'information, quel que puisse être le résultat.

Le Ministre de la Justice rappelle que la Commission de la Chambre est saisie du projet de loi depuis le mois de juin 1977 et qu'elle n'a pas encore arrêté de solution. Bien qu'il s'agisse en l'occurrence d'une initiative parlementaire, il estime qu'une décision doit être prise rapidement pour mettre fin à l'insécurité juridique.

A cet effet, il marquerait son accord sur une concertation entre les commissions de la Chambre et du Sénat.

Le Président résume les possibilités comme suit:

1° rejeter le projet en invoquant que le texte a, d'une manière évidente, un effet rétroactif;

2° exclure l'effet rétroactif en adoptant le projet;

3° veiller à une sécurité juridique maximale en adoptant les amendements de M. Uytendaele, et ainsi confirmer expressément la rétroactivité;

4° se concerter à ce sujet entre quelques membres des commissions de la Chambre et du Sénat.

La plupart des membres sont d'avis qu'une discussion entre des membres des deux commissions ne servira à rien. Cette solution est donc rejetée par la commission de la Chambre.

Discussion de l'article et votes

1. Amendement en ordre principal au § 1er,

Dans cet amendement, les mots "ainsi qu'aux articles 1427 à 1450" sont supprimés.

L'auteur de l'amendement souligne que ces articles concernent la dissolution et la liquidation du régime légal et qu'ils sont donc immédiatement applicables de plein droit, tout comme ceux qui ont trait à la gestion.

Il s'avère impossible de transformer la loi en "loi interprétative", étant donné que le texte est modifié. Cependant le but est bien exclusivement de donner une interprétation du texte existant ainsi que de la volonté du législateur, de manière à dissiper jusqu'au moindre doute.

L'amendement ainsi modifié est adopté par 7 voix contre 5 et 1 abstention.

2. Amendement au § 2.

Dans ce paragraphe également, les mots: "ainsi qu'aux articles 1427 à 1450" sont supprimés pour les mêmes motifs.

L'amendement est adopté par 7 voix contre 5 et 1 abstention.

3. Discussion du § 3.

La commission estime que pour le § 3 il faut aller aussi loin que pour le § 1er et le § 2.

Nu de vermeldde artikelen toch toepasselijk zijn, stelt de verslaggever voor § 3 weg te laren.

Dit voorstel wordt aangenomen met 8 stemmen en 6 onthoudingen.

Het gehele aldus gewijzigde wetsontwerp wordt aangenomen met 8 tegen 5 stemmen en lonthouding.

Dit verslag is eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,

F. BAERT.

De Voorzitter,

L. REMACIE.

Etant donné que les articles précités sont tout de même applicables, le rapporteur propose de supprimer le § 3.

Cette proposition est adoptée par 8 voix et 6 abstentions.

L'ensemble du projet de loi ainsi amendé est adopté par 8 voix contre 5 et 1 abstention.

le présent rapport est approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,

F. BAERT.

Le Président,

L. REMACIE.

TEKST

AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Enig artikel.

§ 1. In artikel 1, 2°, eerste lid, van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels worden de woorden "bij het verstrijken van die termijn onderworpen zijn aan de bepalingen van de artikelen 1398 tot 1450 betreffende het werkelijk stelsel", vervangen door de woorden "bij het verstrijken van die termijn en vanaf die dag onderworpen zijn aan de artikelen 1398 tot 1450 betreffende het wettelijk stelsel, en geacht worden vanaf de datum van hun huwelijk onderworpen geweest te zijn aan de artikelen 1398 tot 1414 betreffende het wettelijk stelsel, dit alles ».

§ 2. In artikel 1, 2°, tweede lid, van de overgangsbepalingen van dezelfde wet worden de woorden "aan de bepalingen betreffende het werkelijk stelsel" vervangen door de woorden "aan de bepalingen betreffende het wettelijk stelsel, die gevolg zullen hebben vanaf de datum van die verklaring".

Ze worden geacht vanaf de datum van hun huwelijk onderworpen geweest te zijn aan de artikelen 1398 tot 1414 betreffende het wettelijk stelsel.

TEXTE

ADOPTÉ PAR LA COMMISSION

Article unique.

§ 1. r. A l'article 1, 2°, premier alinéa, des dispositions transitoires de la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs respectifs des époux et aux régimes matrimoniaux, les mots « des l'expiration du délai, soumis aux dispositions des articles 1398 à 1450 concernant le régime légal » sont remplacés par les mots « dès l'expiration du délai et à compter de ce jour, soumis aux dispositions des articles 1398 à 1450 concernant le régime légal et seront réputés avoir été soumis aux articles 1398 à 1414 concernant le régime légal à compter de la date de leur mariage ».

§ 2. A l'article 1, 2°, deuxième alinéa, des dispositions transitoires de la même loi, les mots « aux dispositions régissant le régime légal » sont remplacés par les mots « aux dispositions régissant le régime légal, lesquelles auront effet à compter de la date de cette déclaration ».

Ils sont réputés avoir été soumis aux articles 1398 à 1414 concernant le régime légal à compter de la date de leur mariage.